

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ, ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ПЕРЕКЛАДУ

Пояснювальна записка

до дипломної роботи

МАГІСТР

(освітній ступінь)

на тему: «Управління діяльністю молодіжних об'єднань та рухів у закладі
вищої освіти»

Виконала: студентка 2 року навчання
групи 8.06.011.020.19.1
спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»
освітньої-професійної програми
«Педагогіка та адміністрування освіти»
Вовк Інна Олегівна
Керівник: к.п.н., ст.викладач Ткач Анна
Валеріївна
Рецензент: доцент кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін ХНУВС
Мариківська Галина Анатоліївна

Харків – 2020 рік

РЕФЕРАТ

Дипломна робота містить 101 сторінку, 2 таблиці, список літератури з 80 найменувань, 1 додаток.

УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ МОЛОДІЖНИХ ОБ'ЄДНАНЬ ТА РУХІВ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ.

Об'єктом дослідження дипломної роботи є молодіжні об'єднання та рухи у закладах вищої освіти.

Предметом дослідження є педагогічні умови управління діяльністю молодіжних об'єднань та рухів у закладах вищої освіти.

Мета роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні та дослідженні процесу управління діяльністю молодіжними об'єднаннями та рухами в закладі вищої освіти.

Завдання роботи: визначити поняття «молодіжне об'єднання», «рух»; обґрунтувати педагогічні умови управління діяльністю молодіжних об'єднань та рухів в закладі вищої освіти; схарактеризувати основні чинники управління діяльністю молодіжних об'єднань та рухів; з'ясувати роль світового досвіду в розвитку молодіжних об'єднань та рухів у ЗВО.

За результатами дослідження сформульовані відповідні методичні рекомендації.

Одержані результати можуть бути використані в управлінській діяльності керівника закладу вищої освіти.

Рік виконання дипломної роботи – 2020

Рік захисту роботи – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1. ДІЯЛЬНІСТЬ МОЛОДІЖНИХ ОБ'ЄДНАНЬ ТА РУХІВ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	11
1.1 Визначення сутності поняття «молодіжне об'єднання»	11
1.2 Види молодіжних об'єднань, їх цілі та завдання	21
Висновки до розділу 1	32
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ В УПРАВЛІННІ ДІЯЛЬНІСТЮ МОЛОДІЖНИХ ОБ'ЄДНАНЬ ТА РУХІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	34
2.1 Досвід європейських країн в управлінні діяльністю молодіжними об'єднаннями та рухами	34
2.2 Теоретичне обґрунтування педагогічних умов формування практики молодіжних об'єднань та рухів в закладі вищої освіти	41
2.3 Особливості діяльності лідерів молодіжних об'єднань в закладі вищої освіти.....	47
Висновки до розділу 2	55
РОЗДІЛ 3.....	57
ОЦІНКА УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ МОЛОДІЖНИХ ОБ'ЄДНАНЬ В ХНЕУ ІМ. С. КУЗНЕЦЯ ТА КПІ ІМ. І. СІКОРСЬКОГО.....	57
3.1 Оціночно-аналітичний моніторинг управління діяльністю молодіжних об'єднань студентів ХНЕУ ім. С. Кузнеця та КПІ ім. І. Сікорського	57
3.2 Соціально-психологічний аспект міжособистісних взаємин суб'єктів освітньої діяльності.....	74
Висновки до розділу 3	81
ВИСНОВКИ	83
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	88
ДОДАТКИ	96

ВСТУП

Сьогодні життєва позиція сучасної молоді є активною і невід'ємною частиною розвитку суспільства. Важливу роль у формуванні життєвої позиції молоді людини відіграють заклади вищої освіти, які є центрами виховання і розвитку особистості. Одним з основних напрямів діяльності ЗВО є виховна робота, націлена на професійне та громадянське виховання, що базується на системі професійних, соціально-управлінських, комунікативних знань і вмінь. Ефективним інструментом реалізації виховної роботи у ЗВО є молодіжні об'єднання.

Актуальність дослідження обумовлена тим, що молодіжні об'єднання та рухи є важливим фактором розвитку в соціально-економічних умовах сучасного світу.

Термін «Молодіжне об'єднання» в ЗВО став використовуватися порівняно недавно як добровільне об'єднання студентів, спрямоване на спільне вирішення питань щодо підвищення якості студентського життя. Студентське об'єднання є такою формою самоврядування, яка дозволяє молодому поколінню брати активну участь в житті ЗВО, а також застосовувати можливості управлінської діяльності для саморозвитку і самореалізації [28].

Участь студентів у роботі молодіжних об'єднань професійної спрямованості дозволяє вирішувати як питання виховання, так і формування професійних компетенцій.

Теоретичне значення полягає у поглибленні поглядів на проблему розвитку діяльності молодіжних об'єднань та рухів в закладах вищої освіти.

Практична значущість результатів дослідження полягає у проведенні та аналізі оціночного моніторингу спрямованого на подальший розвиток молодіжних організацій в закладах вищої освіти.

Для більш повної характеристики розглянутого питання було досліджено роботи таких вчених як В. Луков, А. Митин, О. Волошин,

Є. Бородін, Т. Голубоцька, О. Голубоцький, М. Головатий, В. Головенько, О. Корнієвський, В. Кулік, В. Купрій, М. Перепелиця, М. Якушик, С. Іваненков, А. Кострикин, Б. Асадов, А. Ареф'єв та ін.

В. Луков досліджував молодіжні об'єднання як субкультурні феномени та вивчав вплив західних молодіжних рухів.

В. Кулік в своїх роботах вивчав основні підходи до молодіжної політики.

Соціальні та прагматичні витоки сучасного молодіжного руху яскраво висвітлено в працях О. Волошина.

Є. Бородін аналізував загальнодержавні молодіжні програми в контексті удосконалення механізму державної молодіжної політики в Україні.

Т. Голубоцька займалася аналізом функцій молодіжних організацій, серед яких виділяла основні: організаційну, виховну, комунікативну та господарську [25].

На думку О. Корнієвського, основне завдання молодіжних організацій полягає в реалізації та захисті різнобічних інтересів молоді, зокрема, специфічних колективних інтересів з метою об'єднання зусиль молоді для участі в соціально-економічних, суспільно-політичних, державотворчих процесах [36].

В. Кулік та О. Бень розробляли класифікації молодіжних громадських об'єднань за характером діяльності [37].

Не зважаючи на велику кількість досліджень, даній темі присвячено недостатньо уваги. Серед невеликої кількості робіт з цієї теми, важливу роль відіграє книга В. Куліка, Т. Голубоцької, О. Голубоцького «Молода Україна: сучасний організований молодіжний рух та неформальна ініціатива. Дослідження» [37].

Об'єктом дослідження є молодіжні об'єднання та рухи у закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – педагогічні умови управління діяльністю молодіжних об'єднань та рухів у закладах вищої освіти.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування педагогічних умов управління діяльністю молодіжних об'єднань та рухів у закладах вищої освіти.

Відповідно до мети дослідження визначені наступні завдання:

1. Визначити поняття «молодіжне об'єднання», «молодіжний рух».
2. Обґрунтувати педагогічні умови управління діяльністю молодіжних об'єднань та рухів у закладі вищої освіти.
3. Схарактеризувати чинники управління діяльністю молодіжних об'єднань та рухів у закладі вищої освіти.
4. З'ясувати роль світового досвіду в розвитку молодіжних об'єднань та рухів у ЗВО.
5. Оцінити управління діяльністю молодіжних об'єднань в ХНЕУ ім. С. Кузнеця та КПІ ім. І. Сікорського.

Основними методами дослідження є теоретичні методи: метод системно-структурного аналізу наукової літератури та проблемно-цільовий метод, які дали змогу показати розвиток педагогічної думки з досліджуваної проблеми; емпіричні методи: бесіди з педагогічними працівниками, аналіз документації (статутів, інструкцій, розпоряджень тощо), аналіз отриманих результатів та отриманої первинної інформації.

Структура дипломної роботи складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст роботи викладено на 99 сторінках.

Матеріали теоретичного аспекту дослідження оприлюднювались у тезах доповіді «Управління діяльністю молодіжних об'єднань та рухів у закладі вищої освіти» на Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасна система освіти і виховання: досвід минулого – погляд у майбутнє» 2 – 3 жовтня 2020 року м. Київ, Київська наукова організація педагогіки та психології).

РОЗДІЛ 1

ДІЯЛЬНІСТЬ МОЛОДІЖНИХ ОБ'ЄДНАНЬ ТА РУХІВ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

1.1 Визначення сутності поняття «молодіжне об'єднання»

У сучасному суспільстві роль молодіжних організацій та рухів в закладах вищої освіти оцінюється неоднозначно. З одного боку, їх вважають потужною рушійною соціальною силою, яка реально вносить зміни в суспільний уклад життя, а значить неможливо не рахуватися з нею. З іншого боку, існує думка про те, що молодіжні організації та рухи – це спільноти маргіналів, тих, хто не має і не може мати ніякого впливу на розвиток значних соціальних процесів. Ці позиції багато в чому пов'язані з існуванням в Україні формальних та неформальних молодіжних організацій [79].

Молодь в усі часи вважалася найперспективнішою і важливою групою суспільства. Саме за нею традиційно закріплюють статус «майбутнє країни». Якщо буквально розуміти таке ставлення до молодого покоління, то відповідальність на нього покладається чимала. Так, майбутнє України в усіх відношеннях буде залежати від активності, розвиненості, освіченості молоді та багатьох інших якостей, які притаманні здоровому суспільству, і окремій особистості. Тому сьогоднішня молодь грає ключову роль у формуванні та діяльності громадянського суспільства.

Молодіжні рухи та об'єднання допомагають молоді набути лідерські якості та вміння працювати в колективі. Учасниками можуть стати представники різних соціальних груп молоді. Робота організацій орієнтована як на особистісні досягнення учасників, так і на благо суспільства. Діяльність подібних організацій в ЗВО містить такі напрямки: науковий розвиток, патріотичне та духовне виховання, волонтерську діяльність, екологічну тематику, підтримання здорового способу життя, спортивну спрямованість.

Основні трактовки поняття «молодіжне об'єднання» буде доцільно навести у морфологічному аналізі, який представлено в табл.1.1.

Таблиця 1.1

Морфологічний аналіз поняття «молодіжне об'єднання»

Автор	Визначення	Коментар
1	2	3
В. Луков	Молодіжне об'єднання - спосіб самостійної участі молоді в процесі зміни і наступності поколінь, освоєння і реалізації своєї соціальної суб'єктності відповідно до реального або бажаного соціального статусу. Молодіжний рух висловлює ту сторону соціальної суб'єктності молоді, яка проявляється в виокремлених формах [41].	Звідси випливає, що зміни в молоді як носії молодіжного руху - не умова, а компонент, його внутрішня властивість, пов'язана з сутністю молодіжного руху.
Т. Голубоцька	Молодіжні організації – це соціальні структури суспільства, які регулюють відносини молоді з державою та усіма елементами її політичної системи. Відтак створюються найсприятливіші умови для соціального становлення й розвитку молоді як у її власних, так і загальносуспільних інтересах [37].	Молодіжна політика реалізується через молодіжний рух, який у суспільстві, особливо демократичному, може бути представлений різними молодіжними структурами, насамперед організаціями, об'єднаннями.

Закінчення табл. 1.1

1	2	3
І. Аносов	В збірному значенні молодіжний рух є масова форма прояву соціальної активності молоді, спрямована на зміну (або збереження та зміцнення) системи існуючих суспільних відносин [1].	Даний підхід в значній мірі відображає сутність і роль громадських молодіжних об'єднань в соціальному становленні та соціальному розвитку молоді.
Б. Асадов	Молодіжні організації – характеризується або ліберальними відносинами між державою і молодіжними організаціями, або безпосередньою ініціативою молоді і держави в створенні цих організацій, часто аж до повного підпорядкування їх собі і тотального контролю за їх діяльністю (в тому числі в міжнародному масштабі) з метою вирішення своїх політичних амбіцій на міжнародній арені [2].	Молодіжні організації - незмінні учасники міжнародних соціально-політичних, гуманітарних процесів.

Згідно з морфологічним аналізом, можна зробити таке визначення: молодіжне об'єднання в закладі вищої освіти – це добровільна самоврядна некомерційна організація, створена з ініціативи студентів, що об'єдналися на основі спільності інтересів для реалізації загальних цілей, зазначених в статутах об'єднань, членами або учасниками яких є студенти.

Свої інтереси молодь представляє і через створення просвітницьких молодіжних організацій, в основі яких лежить приналежність до тієї чи іншої професії. Останнім часом особливої популярності набуває таке громадське формування як студентська організація. Вона створюється з метою захисту прав студентів, соціальної підтримки, а також вирішення проблем, що виникають в студентському середовищі. Для досягнення цих цілей багато з

них створюють молодіжні студентські сайти. Їх число останнім часом стрімко зростає, що підтверджує необхідність існування для студентської молоді платформи, де вони можуть спілкуватися, просвітлювати, а також вирішувати нагальні актуальні проблеми, що хвилюють молодих людей [72].

Молодіжний рух – масова організована, як формально так і неформально, соціально-політична активність, спрямована на реалізацію специфічних вимог і цілей молодого покоління. У демократичному суспільстві молодіжні рухи є необхідною умовою і невід’ємною складовою конституційно визначеного політичного процесу та формальної політичної структури демократичної держави. В той чи інший спосіб вони покликані вирішувати ті проблеми, котрі не знаходять належної уваги і розв’язання в державі [53].

Співпрацюючи з органами влади, політичними партіями та впливаючи на громадську думку, молодіжні рухи здатні добитися прийняття належних політичних рішень, проведення відповідної політики і матеріальної підтримки від держави. Вони впливають на законодавство та державотворення, на розвиток суспільства, прискорюють демократичні процеси й роблять їх незворотними. У розвиненому демократичному суспільстві молодіжні рухи крім здійснення політичної діяльності відіграють і важливу соціальну роль. Вони виступають як механізм, який відповідає людським і соціальним потребам та забезпечує вирішення життєво важливих проблем; засіб домогтися реального покращення життя, захистити свої інтереси; комунікативний механізм, який надає молодим людям можливість спілкуватися з однодумцями та проявляти себе; інтегративний механізм, який об’єднує молодь за їхніми інтересами; джерело додаткових робочих місць [55].

Молодіжні рухи надають широкі можливості для суспільної ініціативи завдяки демократичним принципам свого устрою. Основними рисами молодіжних рухів є:

- добровільність – члени руху, як правило, беруть у його діяльності безкорисливу й безоплатну участь;
- підзвітність і підконтрольність керівництва членам руху;
- незалежність – члени руху самостійно визначають сферу своєї діяльності, форми та методи роботи;
- гласність у роботі;
- колегіальність;
- неприбутковість – діяльність молодіжного руху скеровується не на отримання прибутків та розподіл їх між засновниками чи співробітниками, а на вирішення важливих для суспільства проблем;
- орієнтованість на суспільне благо – молодіжний рух націлений не на задоволення індивідуальних інтересів, а на створення суспільно корисного продукту, завдяки чому він сприяє розвитку демократії і підвищенню добробуту всього суспільства або окремих соціальних груп;
- постбюрократична внутрішня структура сучасні молодіжні рухи відкидають формальні, бюрократичні способи організації, надаючи перевагу гнучкості з метою активного залучення нових членів до своїх лав, що сприяє утворенню нових типів колективної організації [30, с. 92].

Історія молодіжних об'єднань тісно пов'язана з історією університетів. З моменту виникнення перших університетів студенти об'єднувалися в братства, спільноти. Ці об'єднання завжди були добровільними і створювалися для проведення дозвілля, відстоювання своїх прав, самореалізації та ін. Студентські організації і молодіжний рух іноді ставали силою, яка приймала участь у багатьох історичних подіях. Історія знає потужні студентські протести, що вплинули на світ.

Перші студенти відомі створенням сімпосій – об'єднань для серйозних і веселих бесід. Вони існували в Олександрії, Афінах і Візантії. Від цього слова згодом виросло поняття симпозіум – серйозне зібрання вчених мужів [43].

Європейські університети з'явилися в середні століття. В цей же період виникли і об'єднання студентів. Професори та студенти ділилися на корпорації, які називалися націями. Корпорація, нація – одна з найстаріших форм студентського об'єднання. Це закрита академічна організація з довічним членством. Її відрізняють благородні принципи:

- свобода;
- рівність;
- братство;
- захист честі;
- патріотизм;
- толерантність;
- прагнення до знань;
- повага до старших.

Корпорації були створені для захисту інтересів своїх членів та мали широкі права. Наприклад, в Болоньї студенти мали право вибирати ректорів, деканів і контролювати професорів. Нації існували в Сорбонні, Празькому університеті, Священної Римської імперії.

Формувалися студентські традиції: посвята в студенти, поєдинки, гулянки. Часто влаштовувалися театралізовані вистави.

В Оксфорді та Кембриджі було по дві нації. Проблемою в університетах було житло для студентів. Для рішень цього завдання за допомогою громадських фондів були створені коледжі. Вони нагадували інтернати: в них студенти вчилися і жили. Очолювали їх магістри. Це були перші професійні об'єднання [43].

Найзнаменитіший коледж заснований в 1257 році. Він був відкритий для бідних студентів Робертом де Сорбон. Пізніше отримав назву Сорбонна. Коледжі та нації регулювали не тільки навчання, а й особисте життя.

Європейські університети формувалися в XIV столітті. У них спочатку існували нації, пізніше з'явилися факультети.

Розвивалися студентські німецькі братства, засновані на принципах взаємної підтримки студентів і формування патріотизму. Однак, як і всі молоді люди, не тільки говорили про політику, а й веселилися. Популярні були розіграші, дружні змагання, фехтування. Студенти-Бурши влаштовували дуелі, пиятики. Шрами на обличчях вважалися знаком доблесті [62].

У XVIII столітті в європейському суспільстві стали з'являтися таємні товариства і клуби. Активізувалися і студентські об'єднання. Але вони, на відміну від таємних товариств, вирішували академічні питання, а також займалися розвитком спільності студентства та організацією спортивних змагань [43].

У Північній Америці існували об'єднання, які часто називають «організаціями грецьких букв». У них були свої символи - герби, девізи, гімни. Студентським співтовариствам в США вже більше трьох століть. У «братствах» і «сестринствах» складаються кращі з кращих, цвіт нації і її майбутнє.

До першої такої організації відноситься «Клуб плоских капелюхів». Його членом був третій президент США Томас Джефферсон. У назвах використовувалася аббревіатура грецьких букв. Наприклад, братство «Будь ласка, не питай» писалося, як P.D.A. Це стало традицією. Часто аббревіатура приховувала за собою таємний девіз братства. Ці суспільства підтримували один одного і після навчання.

Спочатку «сестринства» створювалися на протиположності «братств». Пізніше в «братствах» стали приймати і дівчат. Щоб стати членом суспільства, потрібно було пройти обряд посвячення. Товариства стали студентськими елітами. При вступі до яких були чіткі критерії: добробут сім'ї, здатність платити чималі членські внески [62].

Українськи молодіжний студентський рух зародився в XVII столітті і пройшов складний шлях свого розвитку, який умовно можна розділити на чотири періоди:

1. Зародження (початок XVII – кінець XI століття).
2. Становлення (кінець XIX – перша половина 20-х рр. XX століття).
3. Комсомольсько-піонерський період (кінець 20-х – перша половина 80-х рр. XX століття).
4. Відродження (з кінця 80-х рр. – теперішній час).

У період зародження українського молодіжного руху особливу роль зіграла студентська молодь. Студентство завжди намагалося створити свої громадські структури або брати активну участь в діяльності "дорослих" формувань. Це відбувалося ще в Києво-Могилянській академії, так само спостерігалось пізніше і в інших вищих навчальних закладах.

Не дивлячись на те, що в XI столітті на території нинішньої України їх було небагато (Львівський, Харківський, Київський, Одеський університети і деякі інші), і навчалось в них трохи молодих людей, саме студентство стало засновником, а потім найбільш активною силою національного молодіжного руху.

Виокремлення українського студентства в організації, які були побудовані за етнічною ознакою або з метою діяльності – рішення лише "українських проблем", почалося в другій половині XI століття створенням "земляцтв" – територіальних гуртків для самодопомоги та культурної роботи (Полтавське, Чернігівське, Київське, Волинське, Катеринославське, "Малоросійське"), які згуртовували студентів усіх вищих шкіл того чи іншого міста. Це явище стало масовим не тільки серед українського студентства, а й взагалі по всій Російській імперії. Все це відбувалося напівлегально [40].

Перший напівлегальний студентський гурток діяв з 1850 року в Духовній Семінарії Львова. У 1861 році у Львові була створена студентська організація "Січ" (1870-1871 г.г.) і суспільство "Дружний Лихвар" (1872-1882г.г.) [38].

В Україні з 40-х рр. XI століття до кінця 1916 було створено 2643 громадських об'єднання – це був період масового виникнення організацій за

національними ознаками. Далі розвивалося студентський рух, в якому відбувалися кількісні і якісні зміни, які були обумовлені, по-перше, зростанням кількості студентів в цілому і, по-друге, збільшенням серед них вихідців з "нижчих верств" населення.

У роки революції, громадянської війни і на початку 20-х рр. ХХ століття кількість громадських структур молодіжного руху України ще більше зросла. В цей час в радянській Україні діяло багато різноманітних молодіжних об'єднань:

- Молодіжні об'єднання, які сповідували комуністичну, соціалістичну ідеологію.
- Молодіжні організації та інші структури, які будувалися на певній національній ідеології.
- Рух студентської молоді.
- Релігійні молодіжні організації.
- Неполітичні молодіжні об'єднання [8].

Але в умовах становлення тоталітарного режиму всі спроби молоді створити об'єднання, які не підпорядковані більшовицькій партії, були приречені на невдачу. Створивши комуністичний союз молоді, партійно-державне керівництво проголосило монополію в молодіжному русі і повело нещадну боротьбу з усіма іншими молодіжними структурами.

У другій половині 20-х рр. в громадському молодіжному русі радянської України залишилися тільки комсомольська і піонерська організації. По-різному можна оцінювати їх місце в житті молоді (комсомол за більш ніж 70 років свого існування зробив для молодих людей багато позитивного, але були в його історії і негативні моменти). Причому особливу увагу необхідно звернути на те, що ЛКСМУ – структурна складова частина ВЛКСМ. І як породження тоталітарного радянського режиму вони виконували в цей період в молодіжному середовищі роль громадської

молодіжної організації, філії комуністичної партії і здійснювали державні функції [4].

Вихор суспільно-політичних подій на рубежі 80-90-х рр. звільнив скуті тоталітарною системою творчі сили молодих, дав істотний поштовх до політичного самовизначення, організаційному оформленню молодіжних соціальних ініціатив.

Перша система студентського самоврядування України була створена 9 лютого 1993 року в Київському державному університеті ім. Т. Г. Шевченка. Там відбулися збори делегатів, які представляли студентство цього університету, які взяли "Положення про Студентський Парламент та самоврядуванні студентів і аспірантів в Київському державному університеті імені Тараса Шевченка". Студентський Парламент, Рада студентів і аспірантів університету, конференції та Ради студентів та аспірантів факультетів, інститутів та відділень – стали єдиною всеохоплюючою і легітимною системою студентського самоврядування в цьому ЗВО, який діє і до теперішнього часу [36].

2004 р. позначений значною активізацією студентського руху. Зокрема, майже півроку тривало протистояння сумських студентів і адміністрації ЗВО з приводу об'єднання трьох сумських вищих навчальних закладів, яке завершилось пішим походом студентів до Києва та відміною Указу Президента України "Про створення Сумського національного університету". Активна громадянська позиція студентів виявилася і під час "помаранчевої революції" [38].

Останніми роками організований студентський рух в Україні активізувався: проведення акцій, зустрічей із представниками адміністрації ЗВО та органів державної влади, створення різноманітних студентських об'єднань. У сучасному студентському русі України функціонують кілька типів об'єднань:

1. Профспілки. Їх першочерговими завданнями є розв'язання соціальних проблем студентства, захист інтересів молодих людей перед державою та

адміністрацією ЗВО (Перша українська студентська профспілка ПОСТУП, профспілка студентів "Пряма дія", Асоціація студентських профспілкових організацій України) [33].

2. Органи студентського самоврядування. Створюються і функціонують з метою забезпечення виконання студентами своїх обов'язків і захисту їхніх прав, сприяння гармонійному розвитку особистості студента, формуванню в нього навичок майбутнього організатора, керівника. Вищим органом студентського самоврядування є загальні збори (конференція). Виконавчий орган студентського самоврядування може мати різноманітні форми: студентська спілка, сенат, парламент, старостат, студентська навчальна (наукова) частина, студентський деканат, рада тощо [35].

3. Фахові студентські організації та об'єднання за інтересами. Організації такого типу поширені в межах окремих ЗВО та факультетів (наприклад, асоціації студентів-юристів, історичні студентські товариства тощо) [32].

4. Громадські студентські організації. Цей тип об'єднань репрезентує насамперед громадсько-політичну ініціативу студентства та обстоює його права. Студентські організації в Україні [41].

1.2 Види молодіжних об'єднань, їх цілі та завдання

Молодіжні об'єднання в закладі вищої освіти – це добровільне об'єднання студентів ЗВО з метою спільного вирішення питань щодо підвищення якості студентського життя. Така форма самоврядування дозволяє студентам брати активну участь в покращенні життя в ЗВО і використовувати його можливості для свого розвитку і самореалізації.

Саме студентські об'єднання є тим інститутом, лабораторією, де формується особистість молодої людини, здобуваються необхідні лідерські якості, вміння працювати в колективі, виділяти головні проблеми та знаходити оптимальні шляхи їх вирішення [1].

Цілі і завдання створення молодіжних об'єднань та рухів:

- створення комплексу умов, що сприяють самовизначенню і самореалізації особистості через включення в соціо-культурне середовище;
- формування у студентів практичних умінь і навичок в рамках професійної діяльності;
- виявлення творчого і управлінського потенціалу кожного студента і його реалізація через участь в роботі студентських об'єднань;
- сприяння реалізації суспільно-значущих молодіжних ініціатив;
- збереження і розвиток корпоративних традицій університету [64].

Студентські об'єднання будують свою діяльність на визначених принципах, основні з них:

- добровільність участі студентів в діяльності студентських об'єднань;
- консолідація студентів університету з метою спільного вирішення питань щодо підвищення якості студентського життя;
- цільова спрямованість діяльності студентських об'єднань;
- системність діяльності студентських об'єднань.
- партнерство у взаємодії студентських об'єднань та адміністрації університету;
- рівність всіх учасників студентського об'єднання;
- виборність керівних органів студентських об'єднань;
- гласність діяльності студентських об'єднань;
- відкритість в діяльності студентських об'єднань [54].

В даний час в рамках закладу освіти існує велика кількість студентських об'єднань різних форм, починаючи від офіційно зареєстрованої первинної профспілкової організації студентів, і закінчуючи дрібними студентськими об'єднаннями, створеними на рівні факультету чи окремої академічної групи.

В українських закладах вищої освіти розвиток студентських об'єднань має тривалу історію, і вона далеко не закінчена. Щороку з'являються нові

студентські організації, рухи, клуби, які відображають інтереси і потреби студентства.

Є багато видів видами молодіжних об'єднань та рухів, з кожним роком їх кількість постійно збільшується.

Об'єднані ради студентів найбільши поширений вид молодіжних рухів у закладі вищої освіти. Даний вид молодіжних об'єднань є колегіальним органом управління і формується за ініціативою студентів з метою врахування їх думки з питань управління ЗВО та при прийнятті локальних нормативних актів, які зачіпають права і законні інтереси студентів [55].

Мета цього типу молодіжних об'єднань полягає у формуванні громадянської культури, активної позиції студентів, сприянню розвитку їх самостійності, здатності до самоорганізації та самовдосконалення, формуванні умінь і навичок самоврядування, підготовці їх до компетентної і відповідальної участі в житті суспільства.

Об'єднані ради студентів виконують такі завдання:

1. Участь у вирішенні питань, пов'язаних з підготовкою висококваліфікованих фахівців.
2. Розробка пропозицій щодо підвищення якості освітнього процесу з урахуванням наукових і професійних інтересів студентів і викладачів.
3. Сприяння органам управління студентського самоврядування, студентських організацій і клубів у вирішенні освітніх, наукових і громадських завдань, в організації дозвілля та побуту студентів, в проведенні, спрямованих на пропаганду ЗСЖ.
4. Інтегрування студентських об'єднань, організацій і клубів навчаються для вирішення соціальних завдань, реалізації суспільно значимих молодіжних ініціатив і підвищення залученості студентів в діяльність органів студентського самоврядування.
5. Проведення роботи з студентами, спрямованої на підвищення свідомості студентів і їх вимогливості до рівня своїх знань, виховання дбайливого ставлення до майнового комплексу ЗВО.

6. Зміцнення міжрегіональних і міжнародних відносин ЗВО з різними освітніми установами та громадськими об'єднаннями.

7. Сприяння реалізації суспільно значимих молодіжних ініціатив.

8. Консолідація зусиль студентських об'єднань, організацій і клубів для вирішення соціальних завдань, і підвищення залученості студентської молоді в діяльності органів студентського самоврядування.

9. Сприяння органам управління ЗВО в питаннях організації освітньої діяльності.

10. Проведення роботи з студентами щодо виконання вимог статуту ЗВО, правил внутрішнього розпорядку і правил проживання в гуртожитках та інших локальних нормативних актів з питань організації та здійснення освітньої діяльності ЗВО [41].

Ради студентських наукових товариств – ще один вид молодіжних організацій у ЗВО. Вони працюють з метою широкого залучення студентів і аспірантів до науково-дослідної роботи, інноваційної та грантової діяльності, вирішення питань щодо підвищення професійної підготовки студентів, навчання практики самоврядування.

Завдання, які виконують ради студентських наукових товариств, є такими:

1. Виявлення та підтримка найбільш талановитих студентів, що виявляють інтерес до наукової діяльності.

2. Навчання студентів навичкам самостійної науково-дослідницької роботи, в тому числі збирання й опрацювання первинного матеріалу, основним прийомам аналізу, науковим висновкам, оформлення матеріалу у вигляді тез, конкурсних робіт, статей і доповідей і вмінню публічно висловлювати результати наукових досліджень.

3. Організація і проведення наукових конференцій різного рангу, з'їздів, круглих столів та інших форм обговорення досягнень студентами, що займаються науковою діяльністю.

4. Організація і проведення конкурсів студентських та аспірантських наукових робіт і підготовкою цих робіт для конкурсів між ЗВО (конкурсів Грантів).

5. Встановлення контактів ЗВО інших країн. Розширення міжнародних наукових зв'язків студентів і аспірантів для обміну досвідом та спільної інноваційної діяльності.

6. Участь в конкурсних стипендіальних програмах.

7. Створення постійно поповнюється інформаційної бази даних про майбутніх міських, республіканських, російських і міжнародних конференціях, встановлення контактів з оргкомітетами та проведення консультацій з оформлення заявок на гранти для участі в конференціях.

8. Формування делегацій студентів і аспірантів для участі в всеукраїнських і міжнародних наукових заходах.

9. Пошук рішень інноваційних, соціально-економічних, науково-практичних, культурних, екологічних та інших проблем, пов'язаних з розвитком інноваційної діяльності та реалізацією інноваційних проектів [36].

Відносно новий вид молодіжних об'єднань в закладах вищої освіти – це Студентські Бізнес-інкубатори. Їх мета полягає в організації системи, що забезпечує підтримку протягом усього циклу формування інноваційних наукомістких бізнесів.

Завдання, які виконують студентські бізнес-інкубатори:

1. Створення умов для комерціалізації науково-технічних розробок в університеті. Ефективна співпраця з бізнесом, науково-дослідними інститутами, іншими стратегічними партнерами по реалізації інноваційних проектів. Сприяння учасникам бізнес-інкубатора в пошуку інвесторів.

2. Формування ділових, управлінських знань і навичок у підприємців-початківців.

3. Створення умов, що забезпечують інтеграцію освітнього і науково-дослідного процесів.

4. Створення нових підприємств для комерціалізації технологій і розробок, затребуваних ринком [28].

Студентські сектори по взаємодії з роботодавцями – це молодіжні організації, які діють з метою працевлаштування студентів.

Їх напрямки діяльності наступні:

1. Робота з підприємствами-партнерами ЗВО, залучення нових фірм-партнерів.
2. Проведення ярмарків вакансій.
3. Організація екскурсій та презентація підприємств.
4. Робота зі студентами: проведення тренінгів; інформаційна діяльність [16].

Студентські ради зі спорту працюють з метою популяризації та пропаганди здорового способу життя.

Завдання:

1. Залучення студентської молоді до регулярних занять спортом.
2. Організація спортивних змагань серед студентів.
3. Проведення лекцій та тренінгів на тему здорового способу життя.
4. Участь в обласних та всеукраїнських спортивних турнірах [7].

Волонтерські ініціативні організації студентів працюють з метою здійснення соціальної допомоги і підтримки студентів, які перебувають у важкій життєвій ситуації; створення умов для реалізації соціально-значущих проектів і програм в інтересах суспільства і творчого саморозвитку студентів.

Завдання, які виконують волонтерські ініціативні організації студентів:

1. Формування спрямованості студентів на приналежність до соціальної спільності, на загальнолюдські цінності, на моральне виховання молоді.
2. Створення умов для самореалізації і самоактуалізації творчого потенціалу студентів в різних соціальних і професійних ролях.
3. Здійснення соціально-культурної та психологічної допомоги щодо студентів та співробітників ЗВО, які перебувають у важкій життєвій ситуації.

4. Допомога в супроводі студентів з обмеженими можливостями здоров'я та інвалідністю в рамках навчального і виховного процесу.

5. Волонтерський супровід громадських заходів, що проводяться університетом.

6. Профілактика девіантної поведінки і пропаганда здорового способу життя в середовищі студентів.

7. Формування та підтримка добровольчих ініціатив і активної громадянської позиції студентів.

8. Здійснення соціально-побутової допомоги щодо ветеранів ЗВО [2].

Художні ради з культури – це молодіжні об'єднання в закладах вищої освіти, які функціонують з метою підтримки студентів в культурній сфері.

Основними завданнями подібних організацій є:

1. Створення умов для самореалізації в художньо-естетичному творчості і самоактуалізації морально-культурного та інтелектуального потенціалу молоді в умовах сучасного життя.

2. Сприяння підвищенню інтересу молоді до питань в сфері культури і дозвілля.

3. Знайомити з культурними цінностями і національними особливостями, традиціями, звичаями народів.

4. Удосконалення організації культурно-виховної роботи.

5. Формування та підтримка добровольчих ініціатив і активної громадянської позиції молоді.

6. Розвиток народної творчості пропаганда національної культури, жанрів художньої самодіяльності [5].

Студентські ради ЗВО працюють з метою залучення активної частини студентів до спільної зі співробітниками і викладачами виховної діяльності, що забезпечує умови для духовного, фізичного, інтелектуального розвитку студентів, сприяння в реалізації життєво важливих питань організації навчання, побуту і дозвілля.

Завдання студентських рад:

1. Розробка пропозицій щодо підвищення якості освітнього процесу, активізації самостійної творчої діяльності студентів в навчальному процесі з урахуванням сучасних тенденцій розвитку системи безперервної освіти.
2. Забезпечення дотримання студентами правил внутрішнього розпорядку в ЗВО і гуртожитках університету.
3. Формування у студентів умінь і навичок самоврядування, активної громадянської позиції.
4. Зміцнення міжрегіональних і міжнародних зв'язків зі студентськими, молодіжними та іншими громадськими об'єднаннями.
5. Сприяння реалізації суспільно значимих молодіжних ініціатив.
6. Надання допомоги у розвитку і зміцненні почуття патріотизму в студентському середовищі ЗВО.
7. Розвиток ініціатив студентських колективів в організації громадянського виховання.
8. Підтримка демократичного способу життя, високою взаємної вимогливості, почуття соціальної справедливості, здорового морально-психологічного клімату, високих моральних засад молодий студентської сім'ї.
9. Затвердження на основі широкої гласності принципів гуманістичної моральності, нетерпимості до антигромадських проявів.
10. Проведення роботи, спрямованої на виховання дбайливого ставлення до майнового комплексу.
11. Надання допомоги в соціалізації іноземних громадян, які навчаються у закладі вищої освіти [26].

Асоціації іноземних студентів є однією з форм студентського самоврядування, яка створена з ініціативи іноземних студентів для реалізації цілей, спрямованих на вирішення важливих питань життєдіяльності іноземної студентської молоді, розвиток її соціальної активності, підтримку та реалізацію соціальних ініціатив

Основні завдання, які вирішуються асоціаціями іноземних студентів:

1. Підвищення ефективності та успішності навчання, активізація самостійної творчої діяльності іноземних студентів в навчальному процесі з урахуванням сучасних тенденцій розвитку системи безперервної освіти.

2. Формування потреби в освоєнні актуальних наукових проблем за обраною спеціальністю через систему наукової творчості студентської молоді.

3. Розвиток і поглиблення ініціативи студентських колективів.

4. Забезпечення реалізації прав на участь іноземних студентів в управлінні ЗВО.

5. Формування в іноземних студентів умінь і навичок самоврядування, активну громадянську позицію.

6. Проведення роботи, спрямованої на підвищення свідомості іноземних студентів і їх вимогливості до рівня своїх знань, виховання дбайливого ставлення до майнового комплексу, патріотичне ставлення до духу і традицій ЗВО.

7. Інформування іноземних студентів про діяльність закладу вищої освіти [16].

Профспілкові організації є представницьким органом, який захищає інтереси студентів на адміністративному рівні. Мають своїх представників у вчених радах університетів і у всіх комісіях, що стосуються студентів.

Студентські ради гуртожитків діють з метою підвищення рівня життя проживаючих в студентських містечках

Завдання подібних організацій:

1. Сприяння розвитку та вдосконалення студентського самоврядування в гуртожитках студентських містечок університетів.

2. Сприяння підвищенню активності студентів та аспірантів, які проживають в гуртожитках і залучення їх в різні сфери студентського життя університетів.

3. Взаємодія зі структурними підрозділами університетів, громадськими об'єднаннями з питань розвитку студентського самоврядування в гуртожитках університетів.

4. Організація і проведення заходів, які в інтересах студентів, що проживають в гуртожитках для досягнення цілей і завдань з урахуванням плану виховної роботи в студентських містечках університетів.

5. Сприяння профілактиці правопорушень та соціально-негативних явищ в гуртожитках студентських містечках університетів.

6. Внесення пропозицій до плану виховної роботи в студентських містечках університетів з організації заходів і рекомендацій щодо заохочення найбільш активних студентів і аспірантів за суспільно значиму роботу;

7. Участь в розробці та реалізації нормативних документів, які координують студентське життя в гуртожитках студентських містечках університетів.

8. Організація анкетування і опитувань з вивчення громадської думки студентів і аспірантів, які проживають в гуртожитках студентських містечках університетів [39].

Студентські центри соціальних ініціатив є ініціативними студентськими об'єднанням і створені з метою залучення студентів до процесу оцінки і підвищення якості освіти, розвитку соціальної зрілості студентів, формування активної громадянської позиції.

Завдання студентських центрів соціальних ініціатив:

1. Розвиток студентських ініціатив у напрямку підвищення якості освіти через формування в студентському середовищі свідомого ставлення до освоєння освітніх програм і розробку системи заходів щодо зміцнення дисципліни учасників освітнього процесу.

2. Надання інформаційної підтримки студентам 1 курсу з питань їх соціальних прав та обов'язків з метою їх успішної адаптації.

3. Здійснення взаємодії студентства та адміністрації Університету в питаннях оцінки та підвищення якості освіти та проведення соціально-значущих заходів.

4. Організація і проведення соціально-значимих заходів, спрямованих на підвищення громадянської відповідальності студентів, зміцнення позитивного іміджу ЗВО в соціумі [28].

Висновки до розділу 1

Результати здійсненого аналізу дозволяють зробити висновок про те, що молодіжні об'єднання та рухи в закладах вищої освіти сьогодні є важливим фактором розвитку молоді. Подібні організації є добровільними, некомерційними та ствереними за ініціативи студентів, які об'єдналися задля реалізації загальних цілей та інтересів.

Члени молодіжних організацій, співпрацюючи з органами влади та політичними партіями, можуть впливали на громадську думку, добиватися незалежних політичних рішень, проводити відповідну політику та отримувати матеріальну підтримку від держави. У певній мірі вони навіть впливають на законодавство, розвиток суспільства та прискорення демократичних процесів.

Основні риси молодіжних об'єднань та рухів: добровільність, підзвітність керівництва, колегіальність, незалежність, неприбутковість, орієнтованість на суспільне благо, постбюрократична внутрішня структура.

Студентські об'єднання функціонують дотримуючись певних принципів: консолідації студентів, цільової спрямованості діяльності, партнерства у взаємодії з адміністрацією, рівності всіх учасників, гласності діяльності, виборності керівних органів.

У даний час в рамках закладів вищої освіти існує велика кількість студентських об'єднань різних форм: Об'єднані ради студентів, Ради студентських наукових товариств, Студентські Бізнес-інкубатори, Студентські сектори по взаємодії з роботодавцями, Студентські ради зі спорту, Волонтерські ініціативні організації студентів, Художні ради з культури, Студентські ради ЗВО, Асоціації іноземних студентів, Профспілкові організації, Студентські ради гуртожитків, Студентські центри соціальних ініціатив.

Щороку з'являються нові студентські організації, молодіжні об'єднання та рухи, клуби студентського самоврядування, які відображають інтереси і потреби студентства:

- створення умов, які сприяють самореалізації особистості через включення в соціо-культурне середовище;
- пошук творчого і управлінського потенціалу кожного студента, його реалізація через участь в роботі студентських об'єднань;
- сприяння реалізації суспільно-значущих молодіжних ініціатив;
- збереження і розвиток корпоративних традицій університету.

РОЗДІЛ 2

ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ В УПРАВЛІННІ ДІЯЛЬНІСТЮ МОЛОДІЖНИХ ОБ'ЄДНАНЬ ТА РУХІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

2.1 Досвід європейських країн в управлінні діяльністю молодіжними об'єднаннями та рухами

Сьогодні такий тип молодіжних об'єднань як студентське самоврядування набув значного поширення і в країнах Європи. Органи студентського самоврядування у закладах вищої освіти мають тенденцію перетворення із підструктур ЗВО на самостійні організації.

Питання функціонування органів студентського самоврядування у закладах вищої освіти України сьогодні є особливо актуальним. Цьому є декілька причин:

1. Українська інтеграція до Європейського союзу та перехід до ринкової економіки.
2. Приєднання України до Болонської угоди, яка розглядає студентів як рівноправних партнерів та передбачає реформування усіх складових освітнього процесу.
3. Демократизація життєвих засад спонукає студентське самоврядування до подальшого розвитку. Успішне майбутнє України залежить від молоді, її активної життєвої позиції, самосвідомості та наполегливої праці.
4. Саме студентська молодь найбільш гостро реагує на порушення демократичних норм та законів.
5. Молодіжні організації в закладах вищої освіти є важливим фактором модернізації суспільства. Саме вони готують майбутніх лідерів [31].

Якщо порівняти розвиток студентського самоврядування в Україні з країнами Європейського союзу, яскраво видно що в останніх набагато вищий рівень усвідомлення суспільством і державою ролі та значущості освіти.

Сьогодні неможливо уявити європейський заклад освіти без молодіжних організацій чи студентських клубів. Сфера студентського самоврядування є дуже розвиненою в країнах ЄС. Досвід європейських країн у розвитку студентських організацій показав, що українські молодіжні організації більше залежні від адміністрації і менше від студентів, європейські ж – навпаки.

Можна виокремити такі відмінні риси європейського студентського самоврядування від українського:

1. Більш широкі повноваження молодіжних об'єднань, які закріплені законодавчо в статутах ЗВО, так і традиційні, які не є зафіксованими.
2. Фінансування діяльності молодіжних об'єднань здійснюється адміністрацією.
3. Гарантія забезпечення молодіжного об'єднання приміщенням, технікою та засобами зв'язку.
4. Статус юридичної особи.
5. Анонімні вибори членів молодіжного об'єднання.
6. Відсутність студентських профспілок. В Європі, на відміну від України, майже не існує студентських профспілок, таким чином проблема конкуренції з профспілками просто відсутня.
7. Інше ставлення адміністрації, викладачів та самих студентів до ролі студентського самоврядування є головною відмінною рисою [34].

Можна навести декілька прикладів особливостей студентського самоврядування в низці європейських країн, які є досить незвичними для українських закладів вищої освіти. У Великобританії молодіжні об'єднання складають письмові звіти SWS (students' writing submissions), які є окремим документом. У Шотландії представники студенства є повноправними членами експертних комісій. У Фінляндії студентам надана повна академічна свобода, тобто вони мають право на вільне відвідування лекцій при повній відповідальності за планування своїх занять [60].

Окремо слід розглянути студентське самоврядування в Польщі. Молодіжні об'єднання в цій країні поділено на законодавчу, виконавчу та судову гілки. До законодавчої відносяться студентські парламенти. Структура виконавчої варіюється від кількості студентів. Судова гілка, відповідно до закону, складається з дисциплінарної комісії або колежанського суду [19].

Студентський парламент приймає положення про студентське самоврядування та вносить зміни до нього, які вступають в дію лише після затвердження ректоратом та за умови відповідності статуту навчального закладу. Затвердження положення є формальністю на перевірку відповідності статуту, часто ректорат може відмовити або нав'язувати свою думку.

Кожен факультет проводить таємні вибори членів молодіжних об'єднань, вони є прямими, тобто перемагає той, хто набрав більшу кількість голосів. Загальна організація формується з вже обраних представників від кожного факультету. Керівника можуть обирати безпосередньо всі студенти або представники факультетів.

Студентське об'єднання складає бюджет на навчальний рік, з переліком запланованих заходів та їх вартістю. Однак, остаточне рішення про суму витрат приймає адміністрація. Для прикладу, річний бюджет молодіжного об'єднання Варшавського університету складає 200 000 \$ на рік. Молодіжні організації також займаються залученням спонсорських коштів до своїх бюджетів. Існують навіть фонди, які мають статтю витрати призначену на студентські потреби. Кошти із бюджету організації витрачають на різноманітні проекти організовані студентами, розподіл матеріальної допомоги, нагороди та додаткові стипендії. З цього виходить, що студенти самі вирішують на які потреби підуть кошти з бюджету їх об'єднання [19].

Адміністрація польських ЗВО не перешкоджає діяльності студентських об'єднань, а навпаки надає їм підтримку: виділяю приміщення, забезпечує офісною технікою.

Крім вищенаведеного, представники польського студентства беруть активну участь в керівництві навчальним закладом. Учасники молодіжних об'єднань входять до складу сенату, який є аналогом Вченої ради в українських ЗВО. Не менше 20% членів сенату повинні складати студенти. Цікаво, що студенти також беруть участь у виборі ректора та деканів. Не менше 20% виборців повинні складати студенти [64].

Особливо цікавим є те, що ректор польського закладу вищої освіти ніколи не призначить дидактичного проректора, не узгодивши його кандидатуру зі студентами. Проректор з навчально-виховної роботи в Україні є аналогічною посадою дидактичного проректора в Польщі. Такі самі правила діють і відносно заступників декана.

Освітньо-виховний процес в польських закладах вищої освіти також залежить від органів студентського самоврядування, оскільки лише за їх участі затверджують «Правила поведінки» та розклад екзаменаційної сесії. Студентські об'єднання в гуртожитках самостійно розподіляють місця, підтримують дисципліну та вирішують проблеми мешканців.

В рамках дипломної роботи було досліджено також молодіжні об'єднання в закладах вищої освіти Латвії. Їх структура залежить від кількості студентів. Для прикладу, найбільший заклад освіти в Латвії – Латвійський університет у своїх лавах має 30 тисяч студентів. Вибори членів студентських об'єднань тут відбуваються за допомогою прямого голування за партійною системою. Орган самоврядування формується згідно результатів виборів [60].

Латвійські студентські організації є юридичними особами, які укладають угоди з адміністраціями закладів освіти. Адміністрації нараховують кошти в бюджети молодіжних організацій. Бюджет Латвійського університету складає 80 000 \$ на рік, а бюджет самоврядування окремого факультету 3 000 – 7 000 \$ на рік [65].

Аналогічно з польськими закладами вищої освіти латвійські студенти складають не менше 20% сенату. Перелік студентів, які стануть членами

сенату молодіжні об'єднання визначають самостійно. Ректора в навчальних закладах Латвії призначають на Статутних зборах, 20% яких – це студенти.

Цікавим є те, що латвійські студентські організації узгоджують розмір оплати за навчання та приймають рішення про відрахування студентів, які не пов'язані з успішністю і оплатою.

Органи молодіжних об'єднань в Латвії можуть мати права юридичних осіб та бути зареєстрованими як неприбуткові організації. Крім вищенаведеного молодіжні об'єднання в Латвії виконують ще декілька особливостей:

1. Захищають і представляють інтереси студентів, займаються вирішенням навчальних, фінансових та культурних питань.
2. Репрезентують латвійських студентів в навчальних закладах іноземних країн.
3. Формують процедури виборів студентів до колегіального органу [80].

Молодіжні організації такої країни, як Фінляндія, також мають цікаву, понад 100 річну історію. Значний відсоток ректорів сучасних університетів це колишні члени молодіжних організацій. Наприклад, Студентський союз Університету Гельсінкі (НУУ), який має давню історію можна вважати зразком студентського самоврядування.

Даний союз було засновано в 1868 році, і з того часу організацією було вирішено низку важливих проблем. По-перше, Союз забезпечив собі повну фінансову незалежність від університету. Організація має власний бюджет, більший відсоток якого складається з доходів певної бізнес-групи при Союзі, і лише незначна частина – це вклади студентів [60].

На бюджетні кошти Студсоюзу було створено працюючу мережу практично всебічної соціальної підтримки студентів. Студенти, які приїжджають сюди вчитися з різних кінців країни, мають можливість винаймати недороге житло, харчуватися в дешевих кафе, користуватися медичними послугами в спеціальних центрах, отримувати правові консультації.

Представники Студсоюз складають одну третину на всіх рівнях управління університетом, тобто можуть здійснювати реальний вплив на прийняття рішень. І слід відзначити, що така ситуація діє на рівні всієї країни: у фінському законодавстві є спеціальний закон про студентське самоврядування, який дає йому досить багато прав, навіть можливість впливати на політику всередині країни. Мережа органів студентського самоврядування Фінляндії пов'язана зі студентським об'єднанням на рівні Європейського союзу [65].

У Франції студенти закладів вищої освіти можуть бути представленими у різноманітних установах на всіх інституційних рівнях. Усі студенти університету мають право брати участь у виборах своїх представників. На рівні університету студенти обираються до Центральних рад університету (Адміністративна рада, Наукова рада, Рада з питань навчання та університетського життя), до студентських рад факультетів, а також до ради об'єднаних факультетів за певним напрямом підготовки та ради в гуртожитках [80].

Студенти, які є членами названих рад, уповноважені обирати своїх представників до Національної ради з вищої освіти. Одночасно відбуваються вибори на рівні кожного навчального округу до Адміністративної ради Регіонального центру університетських та навчальних справ. Студентське самоврядування розповсюджується і на міжнародний рівень, наприклад, студенти беруть активну участь у Національному європейському союзі студентів [1, с. 90].

Найбільш суттєво студенти Франції можуть впливати на рівні університету, тому що їх участь у центральних радах університету пов'язана безпосередньо з питаннями прав та обов'язків студентів, їх політичних і профспілкових свобод, запровадження нових спеціальностей, поліпшення умов життя студентів, функціонування медичних та соціальних служб, бібліотек та інформаційних центрів, визначенням напрямів дослідницької

політики, програми основного навчання та післядипломної перепідготовки [10, с. 14].

Важливою формою студентської самоорганізації у Франції є асоціації. Вони можуть створюватися на різних рівнях:

- на рівні університету (навчально-професійні, культурні, спортивні та ін.);
- на регіональному;
- на національному.

Синдикати – це окрема форма студентського самоврядування у Франції. Студентські синдикати, що об'єднуються в національні, організують на університетських та регіональних рівнях. Сьогодні у Франції є наступні студентські синдикати: Федерація студентських синдикатів, Синдикат солідарних, унітарних та демократичних студентів, Федерація дітей республіки, Національна конфедерація праці, Конфедерація студентів [80].

Проаналізувавши досвід Польщі, Латвії, Фінляндії та Франції, можна зробити висновок, що європейські молодіжні об'єднання мають потужні фінансові можливості, які гарантують самостійність вирішення низки соціально-виховних питань. Не дивлячись на те, що частина прав студентських організацій європейських країн не закріплена законодавчо, адміністрація європейських ЗВО має інакший менталітет. Згідно з європейською практикою функціонування молодіжних об'єднань в закладах вищої освіти, багато питань, що належать до компетенції цих органів, погоджуються з керівником ЗВО.

Крім цього, органи студентського самоврядування забезпечують ефективний зв'язок між студентами університету та іншими організаціями у галузі вищої освіти й опікуються справами всіх офіційних студентських товариств університету. Молодіжні об'єднання в європейських університетах досить різноманітні і є об'єктом для порівняння або чітким алгоритмом для українських студентів.

2.2 Теоретичне обґрунтування педагогічних умов формування практики молодіжних об'єднань та рухів в закладі вищої освіти

У соціально-педагогічній науці формування соціальної активності студентів є актуальною проблемою, адже соціальна активність є невід'ємною складовою, особливо в умовах орієнтації на сучасний розвиток індивіда. Важливим чинником формування соціальної активності студентів є участь у діяльності молодіжних громадських організацій (МГО) у позанавчальний час.

Молодіжні громадські організації як інститути формування соціальної активності мають надзвичайно вагомий роль у набутті молоддю самостійності, у самовизначенні, самоствердженні. Ці організації вирізняються різноплановою діяльністю, кількісним і якісним складом, офіційним статусом. За певних умов вони можуть реалізовувати соціальні проекти, залучати до соціальної діяльності партнерів, брати участь у роботі громадських рад при державних органах влади, забезпечувати отримання досвіду взаємодії з іншими інституціями [17].

Серйозні зміни, що відбуваються сьогодні у всіх сферах соціального життя, зачіпають широкий спектр відносин суспільства і особистості. З одного боку, ці відносини стають більш жорсткими, які вимагають конкурентоспроможності всіх суб'єктів, з іншого – дають можливість для вільного самовизначення, самореалізації людини на основі адекватного вибору способів вирішення своїх соціальних проблем.

Ці зміни вимагають пошуку нових підходів до організації діяльності учасників педагогічного процесу в освітніх закладах, і перш за все в закладах вищої освіти, де багато проблем вимагають нових рішень. До числа таких завдань слід віднести проблему формування молодіжних об'єднань та рухів [17].

В результаті здійснюваних реформ в рамках Болонського процесу в низці українських ЗВО починає формуватися нова модель компетентностей

майбутнього фахівця на відміну від прийнятої раніше кваліфікаційної моделі. Під компетентністю прийнято розуміти інтегровану характеристику якостей особистості, результат підготовки випускника ЗВО для виконання діяльності в певних областях. І якщо поняття кваліфікації включає переважно професійні знання і вміння, то поняття компетентності поряд з ними має на увазі формування різноманітних компетенцій, які передбачають наявність у студента ініціативності, уміння працювати в колективі, самостійно освоювати знання, логічно мислити, відбирати і використовувати потрібну інформацію, тобто наявність рис розвиненої, активної особистості [63].

Дана модель, запозичена з досвіду зарубіжних країн, передбачає, що в результаті утворення у людини повинен сформуватися єдиний комплекс соціально-професійних компетенцій, що дозволяє їй успішно виконувати виробничі завдання, взаємодіяти з іншими людьми, групою, колективом.

Сьогодні потреби ринку праці вимагають докорінної перебудови структури навчально-виховного процесу, важливо організувати такі педагогічні умови навчального процесу, щоб ці компоненти взаємодіяли, і процес засвоєння теоретичної інформації відбувався паралельно з практичною діяльністю.

Словник з освіти та педагогіки дає наступне визначення поняття «умова». Умова – це комплекс змінних природних, соціальних, зовнішніх та внутрішніх впливів, які впливають на фізичний, психічний, моральний розвиток людини, її поведінку; виховання і навчання, формування особистості [66, 36].

З цього виходить, що поняття «педагогічні умови» можна розглядати як комплекс заходів для створення нового виховного простору, який сприяє подальшому розвитку системи молодіжних об'єднань та рухів у закладах вищої освіти гідно з цілями виховної роботи.

Педагогічні умови мають різні способи впливу на освітній процес, залежно від якого їх поділяють на зовнішні і внутрішні [3].

В. Жернов вважає, що зовнішні педагогічні умови це результат функціонування політичної, соціально-економічної, освітньої та інших систем зовнішнього середовища й втілюються в життя через відповідні фактори. Під внутрішніми автор розуміє такі педагогічні умови, які є похідними задачами відповідного освітнього процесу та демонструють комплекс педагогічних заходів, що гарантують ефективне рішення цих завдань [20, 85].

Враховуючи вищезазначене, соціально-педагогічні умови є взаємопов'язана сукупність обставин у процесі діяльності студентів у молодіжній громадській організації та взаємодії їх членів з громадою, що забезпечує досягнення студентом вищого рівня соціальної активності. Такі умови створюються шляхом організації і проведення доцільно обраних форм і методів соціально-педагогічної роботи зі студентами.

Для успішного результату в процесі розвитку молодіжних об'єднань та рухів, повинен бути забезпечений процес переходу одного рівня цілісності на інший. Сприяє цьому комплекс взаємопов'язаних педагогічних умов, а саме:

- загальні педагогічні умови;
- умови, які опосередковано впливають на розвиток молодіжних об'єднань у закладах вищої освіти;
- умови, що безпосередньо впливають на розвиток молодіжних об'єднань в закладі вищої освіти [23].

До умов, які мають опосередкований вплив на розвиток молодіжних об'єднань та рухів в закладах вищої освіти належать організація студентських колективів; сформованість виховної системи у ЗВО; високий рівень фахової підготовки і творчий потенціал студентської молоді.

До умов, що безпосередньо впливають на розвиток молодіжних організацій відносять: ступінь сформованості суб'єкт-суб'єктних відносин у системі молодіжних організацій; рівень набутих умінь самоуправлінської діяльності, як старт у розвитку студентського самоврядування; максимальне

залучення студентів в молодіжні об'єднання; багатогранність форм і методів роботи молодіжних рухів, які допомагають соціалізації; соціальне партнерство членів молодіжних об'єднань у внутрішньому і зовнішньому середовищі як найвища точка розвитку їх діяльності [17].

Соціальне партнерство у зовнішньому і внутрішньому середовищі є однією з найважливіших педагогічних умов розвитку молодіжних об'єднань та рухів у закладах вищої освіти, оскільки розвиток особистості має ґрунтуватися на базі визначених цінностей країни, обумовлених її традиціями.

Сучасні студенти – це майбутні професіонали, від потенціалу яких безпосередньо залежить формування ідеалів і цінностей, національних ідей. При цьому в процесі соціального партнерства студент як його суб'єкт вже сьогодні формує в собі риси активного індивідуума.

Діяльність органів студентського самоврядування у зовнішньому середовищі, з одного боку, свідчить про високий рівень розвитку студентського самоврядування у ЗВО, з іншого – надає вплив на подальше його вдосконалення. Студенти, які беруть активну участь в системі соціального партнерства, більш перспективні в подальшому професійному самовизначенні [23].

Однак при будь-якому рівні суб'єкт-суб'єктних відносин в системі «Студентське самоврядування – педагог», при будь-якому рівні засвоєння студентами теоретичних основ студентського самоврядування, при будь-якого ступеня активності студента як суб'єкта студентського самоврядування, розвиток студентського самоврядування передбачає активну педагогічну підтримку, виражену в діяльності педагогів зі створення розвиваючого простору і розташовує можливість саморозвитку і самореалізації кожного студента [27].

Вивчення проблеми студентського самоврядування, аналіз досвіду роботи колективів ЗВО дозволили виявити і обґрунтувати основні функції педагогічного колективу, який прагне до максимальному розвитку

громадської активності і самодіяльності студентів. До них відносяться наступні основні функції:

1. Ідеологічна, що передбачає забезпечення світоглядної спрямованості в роботі органів студентського самоврядування.

2. Психолого-педагогічна, що забезпечує вироблення стійких стереотипів педагогічно доцільного поведінки, позитивну мотивацію до участі в діяльності по самоврядуванню, стимулювання і коригування рис характеру і якостей особистості.

3. Методична, що передбачає озброєння студентів необхідними вміннями та навичками для проведення роботи з розвитку самоврядування в своєму колективі [9].

Вирішуючи питання про організаційну структуру студентського самоврядування, слід підкреслити, що вона не може бути однаковою у всіх закладах вищої освіти України.

Різноманіття сфер життєдіяльності студентства вимагає і різноманітних форм реалізації студентської ініціативи та самостійності. Функціонуючи в колективі вищого навчального закладу, кожна з студентських громадських організацій виконує свої внутрішні функції. Їх повноваження поширюються на участь у формуванні різних органів управління життєдіяльністю вищого навчального закладу, участь через обраних представників від студентських громадських організацій в діяльності цих органів та ін [17].

Проаналізувавши наукові пошуки вчених щодо визначення педагогічних умов формування соціальної активності особистості, слід звернути увагу на недостатньо актуалізовану проблему підготовки студентів – членів молодіжних громадських організацій до громадської діяльності в процесі навчально-виховної роботи. У контексті інтеграції особистості у громадянське суспільство, доцільно наголосити, що необхідною умовою для підготовки студентів до громадської діяльності у позанавчальний час є розробка комплексу методичних матеріалів: програм, рекомендацій,

посібників, інструктивно-методичних документів та інше. Використання цікавих, ефективних педагогічних методик, способів і прийомів в процесі навчально-виховної роботи у ЗВО дозволяють активізувати соціальну діяльність студентів і гарантовано досягати підвищення рівня їхньої соціальної активності.

Слід звернути увагу також на те, що під час навчально-виховної діяльності закладів вищої освіти учасники молодіжних об'єднань та рухів мають унікальну можливість на практиці пізнавати основи лідерства, діловодства, риск-менеджменту, тайм-менеджменту, основи ораторського мистецтва та навіть етику і діловий кодекс [27].

Однак потрібно відміти, що для керівників та членів молодіжних організацій навчання з конкретних питань їх діяльності, поки що відсутнє. Недостатньо розвиненою є і система підготовки педагогічних працівників закладів вищої освіти. Можна зробити висновок, що навчання керівників та членів молодіжних організацій з питань громадської діяльності є однією з важливих соціально-педагогічних умов.

Наступна важлива соціально-педагогічна умова – це створення методичного забезпечення та застосування нових інтерактивних форм навчання для формування розвитку соціальної активності студентів. Однією з найпопулярніших інтерактивних форм навчання сьогодні є тренінги (англ. *Training* – тренування, навчання, підготовка). Цей вид інтерактивного навчання поєднує у собі комплекс групових методів, які забезпечують отримання знань з приводу соціальної взаємодії та неопосередковано впливають на формування умінь і навиків. Сформовані під час тренінгів уміння та навички сприяють свідомому вибору правильних варіантів поведінки в різних життєвих ситуаціях [17].

Можна підсумувати, що соціально-педагогічні умови формування соціальної активності студентів – це взаємопов'язана сукупність обставин у процесі діяльності студентів у молодіжних об'єднаннях та рухах, взаємодія їх

членів з суспільством, що гарантує підвищення рівня соціальної активності [57].

Головними соціально-педагогічними умовами формування соціальної активності студентів у діяльності молодіжних організацій та рухів можна вважати:

1. Розробку методичного забезпечення формування соціальної активності студентів. Наприклад, методичні рекомендації, навчальні посібники, програми.

2. Навчання керівників та членів молодіжних об'єднань та рухів з питань публічної діяльності.

3. Партнерство. Співпрацю молодіжних організацій з адміністраціями закладів вищої освіти та органами влади, як з повноправними партнерами.

4. Технології, а саме використання нових проєктних технологій у діяльності студентських організацій [57].

2.3 Особливості діяльності лідерів молодіжних об'єднань в закладі вищої освіти

В усі часи діяльність будь-якої організації, її структурних підрозділів потребувала наявності лідера, визнаного керівництвом офіційно, або фактично працівниками колективу. У будь-якому колективі, групі людей або суспільстві на перший план виступає роль лідера. Це людина, яка здійснює керівні функції (формально чи неформально) і користується повагою і довірою інших. Неформальний лідер не має повноважень, але може надавати більш відчутний вплив на дії групи або колективу [11].

Присутність лідера дозволяє досягати конкретних цілей за результатами діяльності організації за рахунок його здібностей організувати людей для вирішення першочергових завдань. Система управління навчальним процесом у закладах вищої освіти передбачає

виділення зі студентів лідерів, через яких освітній процес стає керованим [59].

Сьогодні багато підприємств говорять про брак на ринку праці талановитих і досвідчених лідерів у всіх сферах бізнесу. Сучасний лідер має володіти методами і тактичними прийомами, за допомогою яких може надихати інших людей, впливати на їх настрій і спонукати до дій для досягнення поставлених цілей.

У психології та соціології лідерство визначається приблизно однаково, як якийсь вид соціального впливу в групі з розрахунком на досягнення загальних цілей. Відповідно, лідер – людина, що має цей вплив.

Але, якщо досліджувати більш детально, лідер – це не просто людина, яка може впливати на поведінку інших людей, а і брати на себе відповідальність, послідовно йти до досягнення конкретних цілей і вести за собою команду. Лідер об'єднує команду для досягнення загальних цілей. Він довіряє співробітникам і разом з завданнями передає їм відповідальність. Лідер зосереджується на результаті і відповідає за нього при будь-яких обставинах. При невдачах справжній лідер звинувачує себе, при успіхах приписує заслуги команді. Тому лідерські якості необхідні, перш за все, кандидатам на керівні і топові позиції [78].

Таким чином, лідерство за своєю природою є результатом як об'єктивних (інтереси, цілі, потреби і завдання групи в конкретній ситуації), так і суб'єктивних (індивідуально-типологічні особливості лідера як ініціатора і організатора групової діяльності) чинників.

Основні функції лідера носять компенсаторний характер і спрямовані на вирішення тих проблем і завдань, які не вирішено або вирішуються в недостатній мірі офіційним керівництвом.

Широкий спектр аспектів лідерства визначає багатоманітність його типології. Найбільш проста класифікація виокремлює три види лідерства:

1. Ділове лідерство виникає на ґрунті виробничих цілей. В його основі лежать такі якості, як висока компетентність, вміння краще за інших

вирішувати організаційні завдання, діловий авторитет, досвід. Ділове лідерство найбільш сильно впливає на ефективність керівництва.

2. Емоційне лідерство виникає в соціально-психологічних групах, що утворюються на основі людських симпатій. створює атмосферу психологічного комфорту.

3. Ситуативне лідерство може бути і діловим, і емоційним. Його відмінною рисою є обмеженість часом і конкретною ситуацією, наприклад, при загальній розгубленості під час пожежі [20].

Залежно від особливостей особистості лідера виділяють наступні типи лідерів і стилі лідерства: автократичне, ділове, демократичне, орієнтоване на взаємини, обслуговуюче, байдуже, проблемно-орієнтоване, харизматичне, трансформаційне [78].

Автократичне. Характеризується швидким і одноосібним прийняттям рішень, жорсткої владою лідера над групою. Кращі результати проявляє в кризові моменти.

Ділове. Лідер бере на себе роль ведучого в колективі для виконання конкретного завдання. Найчастіше це амбітні люди з чіткою мотивацією, які хочуть просунути по кар'єрних сходах або в суспільній ієрархії і проявляють якості лідера [21].

Демократичне. Демократичний стиль лідерства має на увазі під собою активну участь в ухваленні рішень для всіх членів групи. Демократичні лідери креативні, вміють надихати, піклуються про створення оптимальних умов роботи.

Лідерство, орієнтоване на взаємини. Основа - підтримка членів колективу, турбота про їх розвиток і ефективності. Такий стиль лідерства заохочує командну роботу і успішну співпрацю.

Обслуговуюче. Характеризується управлінням людьми за допомогою надання їм допомоги. Лідер здійснює чесне і розумне керівництво, схоже на демократичне [11].

Байдуже. Характеризується наданням членам групи повної свободи дій, що притаманне групам досвідчених, самостійних і ініціативних людей.

Проблемно-орієнтоване. Націлене на виконання конкретного завдання. У цій моделі лідери виконують завдання постановки цілей, розробки методів їх рішень, розподілу обов'язків, контролю.

Харизматичне лідерство ґрунтується на натхненні членів групи, пробудженні в них ентузіазму. Особистість лідера виходить на передній план і його інтереси ставить на перше місце по відношенню до інтересів групи [20].

Трансформаційне. Будується на мотивації команди на досягнення 100% результату. Лідер робить акцент на ефективність взаємодії членів групи, піклується про реалізацію спільних цілей і інтересів. У бізнесі така модель вважається найбільш успішною [74].

Комунікабельність і аналітичний склад розуму, самостійність і вміння працювати в команді, амбітність, стресостійкість та креативність не завжди можна розвинути в рамках навчального процесу в закладах вищої освіти. Молодіжні об'єднання та рухи, навпаки, націлені на формування вищеназаних лідерських якостей. Учасникам студентських організацій притаманні такі риси, як організованість, згуртованість, високий рівень мобільності та динаміки, здатність приймати рішення, відповідальність, спроможність адекватно реагувати на зміни, що відбуваються в суспільстві.

Розвиток процесів студентського самоврядування має особливе значення для виховання соціальної відповідальності, лідерських якостей, особистісної самоактуалізації молоді та прояву активної позиції; надає широкі можливості для реалізації її професійного та творчого потенціалу.

Студентське самоврядування, як форма колективної добровільної, рівноправної, відкритої самоорганізації студентів, сприяє формуванню лідерських та громадянських якостей, виробленню навичок управлінської та організаторської роботи молодій людині в системі демократичних відносин

колективу й визначається важливим фактором розвитку і модернізації суспільства [61].

Для успішного психолого-педагогічного впливу навчального колективу на особистість студента необхідно спеціально створювати сприятливі умови для прояву індивідуально-творчих здібностей членів колективу. Це можливо в тому випадку, коли члени групи авторитетні для особистості, коли задовольняються лідерські потреби, а колективні та особисті інтереси окремого студента збігаються або не суперечать один одному. Розвиток особистості в колективі, формування і розвиток її лідерських якостей залежать від змісту діяльності, в яку включений колектив, а також від способів її організації. Діяльність студентів в молодіжних об'єднаннях та рухах є найбільш ефективною для формування справжніх лідерів. При цьому вона є різноманітною та включає в себе навчальну, науково-дослідницьку та поза аудиторну роботу, творчість, організаторську активність.

Організаторська активність в тій чи іншій мірі формує і розвиває систему лідерських якостей більшості студентів, включаючи тих, чії лідерські якості виражені недостатньо яскраво.

Саме під час організаторської діяльності молодіжних об'єднань та рухів у студентів проявляється активність, ініціативність, вміння впливати на людей, домагатися їхньої підтримки, поважаючи при цьому їх бажання, інтереси та приймаючи їх точку зору.

Можна виділити низку лідерських якостей, які формуються у студентів під час діяльності в молодіжних об'єднаннях та рухах: творчий потенціал, активність, ініціативність, наполегливість, самовладання, працездатність, спостережливість, організованість, самостійність, вміння переконувати, впевненість в собі, вміння налагодити позитивну атмосферу в колективі.

Лідерство в студентських об'єднаннях та рухах є невід'ємною частиною самовизначення, а також способом самовираження майбутньої інтелектуальної еліти. І тим не менше лідерство передбачає дотримання певних умов – це соціальна відповідальність, вміння вести переговори,

підтримка внутрішньокорпоративного духу, етична поведінка, уміння працювати з мультикультурним колективом, поважати культурні та релігійні традиції інших країн і народів [21].

В історії українських студентських організацій лідерство було невід'ємною частиною свідомої молоді. У перші студентські спільноти спочатку вступали ті студенти, які хотіли займатися наукою, шукали собі однодумців і наставників [22].

Студентству в усі часи потрібні були авторитети і лідери, які позитивним чином впливають на духовний світ і соціальну активність, підштовхують їх як до прийняття певного роду ідей, так і до їх практичного застосування. І не завжди це були наукові керівники, як правило, значну роль грали неформальні лідери (зі студентів), які прагнули переробити сучасну політичну систему і соціальну дійсність відповідно до сподівань народу [22].

У формуванні лідерських якостей важливу роль відіграє участь студентів у роботі органів студентського самоврядування. Діяльність студентів в органах самоврядування надає їм можливість усвідомити себе індивідуальністю, самоствердитися, розвинути свої здібності і реалізувати інтереси.

Особливе значення має наявність лідерів в студентському середовищі, що підтверджується участю студентів в структурах студентського самоврядування, що включають різні форми клубної роботи і є складовою частиною позааудиторної роботи. Така важлива студентська діяльність повинна здійснюватися в рамках певної системи з чіткими цільовими установками, що має відносну самостійність [74].

Активна робота в молодіжних організаціях дозволяє студентам розвинути свої лідерські якості, отримати практику організаційної та управлінської роботи, саморозвиватися і підвищувати рівень потреби в створенні нових проектів, реалізації творчого потенціалу, що в майбутньому, безумовно, впливає на конкурентоспроможність фахівця [56].

Процес підготовки студентських лідерів молодіжних об'єднань передбачає два напрямки: придбання і використання практичного досвіду самого студента і спеціальна його підготовка. Доцільно поєднувати ці два напрямки, націлюючи студентів на прагнення не тільки придбати управлінський досвід, але і передати його студентам молодших курсів. Таким чином, процес формування лідерів серед студентів йде безперервно і не обмежується стінами одного інституту, так як в наслідок випускники у своїй професійній діяльності продовжують розвивати лідерські якості на керівних посадах [24].

Сьогодні студенти в академічному середовищі вчаться створювати навколо себе позитивну атмосферу, самостійно намагаються організувати свою діяльність, виявляють і розвивають лідерські якості та креативні здібності. Подібна діяльність не стільки дозволяє проявити, спробувати себе в якості управлінця, скільки вже на даному етапі дає можливість самовизначитися, знайти себе і почати працювати над своїм стилем, постійно вдосконалюючись [21].

Лідер погоджує різні інтереси, об'єднує їх навколо сформульованих ним загальних цілей і цінностей, створює в молодіжних організаціях дух взаємної доброзичливості, солідарності і співпраці, забезпечує безпосередній зв'язок між студентами та адміністрацією закладу вищої освіти, усіма органами влади та місцевого самоврядування.

Захищаючи інтереси студентів, лідер відстоює, перш за все, їх соціальні права, узагальнює, висловлює і доводить до відома адміністрації та органів влади їх вимоги, пропонує шляхи вирішення проблем, контролює хід виконання прийнятих рішень і дотримання законності, порядку і демократичних принципів. Тим самим він служить гарантом справедливості, забезпечення прав і свобод особистості і захисту студентів [24].

Як ініціатор оновлення життя, лідер повинен своєчасно помічати нове, прогресивне і виступати ініціатором оновлення та розвитку суспільного життя. Виступаючи як організатор, лідер об'єднує дії людей у своїй

соціальній групі або в суспільстві в цілому, стимулює їх раціональне самоврядування. Особливу увагу приділяється тому, що студентський лідер в будь-якій якості бере на себе відповідальність як за результати діяльності соціальної групи, так і за дії другої сторони – адміністрації ЗВО, забезпечуючи при цьому оптимальне рішення ключових проблем.

Висновки до розділу 2

Проаналізований досвід європейських країн показав, що студентське самоврядування набуло значного поширення в країнах ЄС. Європейські молодіжні організації мають ряд відмінностей від українських. По-перше, вони є менш залежними від адміністрації, студенти мають ширші повноваження, які є узаконеними. По-друге, мають статус юридичної особи та гарантоване забезпечення приміщеннями і технікою. По-третє, фінансування діяльності здійснюється адміністрацією.

Студентське самоврядування в Польщі поділено на три гілки: законодавчу, виконавчу та судову. Вибори членів молодіжних організацій проходять таємно на кожному факультеті. Студентські об'єднання самостійно складають бюджет з переліком запланованих проектів, подають його для розгляду адміністрації, яка приймає остаточне рішення, одночасно з цим, займаються залученням спонсорських коштів. Учасники молодіжних об'єднань Польщі також беруть активну участь в керівництві навчальним закладом: не менше 20% членів сенату (аналог Вченої ради в Україні) складають студенти. Затвердження «Правил поведінки» та розкладу екзаменаційної сесії є ще одним завданням польських молодіжних об'єднань.

Молодіжні організації в Латвії існують за партійною системою, є юридичними особами, аналогічно з польськими об'єднаннями латвійські студенти складають не менше 20% сенату. Крім того латвійські студентські організації: узгоджують розмір оплати за навчання, захищають інтереси студентів у вирішенні навчальних та фінансових питань, приймають рішення про відрахування студентів, які не пов'язані з оплатою за навчання та успішністю.

Цікавою є діяльність молодіжних об'єднань Фінляндії. Студентський союз Університету Гельсінкі, власний бюджет якого складається з певної бізнес-групи є еталоном студентського самоврядування. Організацією було

створено мережу всебічної соціальної підтримки студентів, які приїжджають на навчання із різних куточків країни.

Проаналізувавши теоретичне обґрунтування педагогічних умов формування молодіжних об'єднань та рухів у закладі вищої освіти, можна зробити наступний висновок. Педагогічні умови – це взаємопов'язана сукупність обставин у процесі діяльності студентів у молодіжних об'єднаннях та рухах, взаємодія їх членів з суспільством, що гарантує підвищення рівня соціальної активності. Вони поділяються на: загальні педагогічні умови; умови, які опосередковано впливають на розвиток молодіжних об'єднань у закладах вищої освіти; умови, що безпосередньо впливають на розвиток молодіжних об'єднань в закладі вищої освіти.

Аналіз особливостей діяльності лідерів молодіжних об'єднань показав, що у формуванні лідерських якостей важливу роль відіграє участь студентів у роботі органів студентського самоврядування. Діяльність студентів в органах самоврядування надає їм можливість усвідомити себе індивідуальністю, самоствердитися, розвинути свої здібності і реалізувати інтереси.

Активність студентів під час участі в молодіжних об'єднаннях та рухах дає можливість для розвитку лідерських якостей, отримання практики організаційної та управлінської роботи, реалізацію творчого потенціалу. Все це, безумовно, впливає на конкурентоспроможність фахівця в майбутньому.

РОЗДІЛ 3

ОЦІНКА УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ МОЛОДІЖНИХ ОБ'ЄДНАНЬ В ХНЕУ ІМ. С. КУЗНЕЦЯ ТА КПІ ІМ. І. СІКОРСЬКОГО

3.1 Оціночно-аналітичний моніторинг управління діяльністю молодіжних об'єднань студентів ХНЕУ ім. С. Кузнеця та КПІ ім. І. Сікорського

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця – це один з провідних університетів економічного профілю, який здійснює підготовку висококваліфікованих фахівців у сфері економіки, бізнесу, менеджменту, маркетингу, міжнародних економічних відносин та комп'ютерних наук. Його випускники успішно реалізують отримані знання в провідних транснаціональних корпораціях світу.

ХНЕУ ім. С. Кузнеця – це висока якість освіти і затребуваність фахівців на ринку праці, це визнаний міжнародний авторитет і великі академічні зв'язки з кращими університетами світу. Університет динамічно розвивається і вдосконалюється, впроваджує в освітню систему новітні технології, щоб відповідати постійно динамічно мінливих стандартам освіти. Висококваліфікована команда професорсько-викладацького колективу пропонує нові напрямки, механізми і процедури забезпечення пріоритетних сфер науково-технічної та освітньої діяльності в основних положеннях існуючого законодавчого і нормативного забезпечення, інноваційний підхід перебудови науково-навчального процесу в науковій, методичній, організаційній та діагностичній складових сучасної освіти [73].

Крім вищезазначеного університет створює всі умови для успішного функціонування студентського самоврядування. Наприклад, Молодіжна організація ХНЕУ ім. С. Кузнеця – є головним органом студентського

самоврядування Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця.

Головна мета Молодіжної організації ХНЕУ ім. С. Кузнеця – це захист і реалізація прав студентів, створення умов для найбільш повного розкриття їх здібностей, поліпшення їх професійної підготовки, а також організація студентського дозвілля [50]. Звіт роботи органу студентського самоврядування Молодіжна організація ХНЕУ ім. С. Кузнеця за період з 01 вересня 2015 р. до 01 вересня 2016 р. наведено в Додатку А.

Молодіжна організація працює в трьох відділах: Project Management; Human Resource; Public Relations.

Відділ Project Management функціонує з метою реалізації різних проєктів в стінах ЗВО і за його межами, а так само розкриття потенціалу і розвитку у студентів здібностей в сфері project management [13].

Завдання РМ-відділу:

1. Розкриття і розвиток талантів студентів в різних напрямках організаторської діяльності.
2. Організація університетських заходів, благодійних та святкових акцій.
3. Набуття студентами досвіду створення нових і організація вже існуючих іміджевих заходів ЗВО.
4. Залучення студентів до колективної організаторської роботи.
5. Встановлення і зміцнення дружніх зв'язків з іншими ЗВО і молодіжними організаціями міста Харкова.

Відділ Human Resource у структурі Молодіжної організації ХНЕУ ім. С. Кузнеця займає одну з найбільш важливих і значимих позицій. Від роботи цього відділу залежить робота Молодіжної організації в цілому. Мета відділу – забезпечення мотивації і зацікавленості в ефективному виконанні своїх обов'язків членів молодіжної організації [12].

Завдання HR-відділу:

1. Підбір кадрів для кожного відділу МО.

2. Регулярні тимблдингові заходи, що дозволяють зміцнити відносини в МО.
3. Внутрішні лекції та тренінги для удосконалення знань і застосування їх на практиці.
4. Заохочення найактивніших членів МО.
5. Забезпечення мотивації для кожного члена МО.

Основною метою відділу Public Relations є висвітлення всіх подій серед студентів, донесення до них цікавої, корисної та необхідної інформації за допомогою прямого спілкування, а також через соціальні мережі, реалізація комунікативних навичок і розвиток суспільних відносин [14].

Завдання відділу Public Relations:

1. Своєчасне інформування студентів про заходи, які проводить Молодіжна організація ХНЕУ ім. С. Кузнеця, а також інших заходах ЗВО.
2. Розкриття і розвиток талантів студентів в напрямку суспільних відносин.
3. Організація іміджевих заходів.
4. Встановлення партнерських зв'язків зі студентськими та комерційними організаціями.
5. Популяризація Молодіжної організації ХНЕУ ім. С. Кузнеця.
6. Адміністрування сайту Молодіжної організації.
7. Фотозйомка заходів, які проводить Молодіжна організація.
8. Ведення сторінок Молодіжної організації в соціальних мережах.
9. Висвітлення заходів на сайті університету і в соціальних мережах.
10. Спілкування зі студентами в інтернеті від імені Молодіжної організації.

Паралельно із захистом та реалізацією прав студентів та постійною організацією студентського дозвілля Молодіжна організація ХНЕУ імені Семена Кузнеця створила три масштабні і успішні проєкти: Радіо ХНЕУ, Дебатний клуб та Волонтерський штаб.

Радіо ХНЕУ – студентське ЗМІ, яке чує весь університет. Даний проєкт було створено на підставі того, що безліч дійсно цікавих і необхідних до

відвідування заходів залишається непоміченим студентами банально тому, що не всю інформацію можна легко і швидко поширити. В цьому і перевага радіо: слова (і, по можливості, музика) чутні від L-корпусу до плит. Таким чином у кожного студента з'явилася можливість дізнатися про останні та майбутні події [58].

Але новини та анонси – не ключова мета роботи Радіо ХНЕУ. Організатори проєкту підбирають актуальний матеріал для кожного випуску: в кінці грудня – щось про Новий рік, на початку березня – про Міжнародний жіночий. Знаходять цікавих людей, про яких цікаво було б чути: від яскравих студентів і їхніх викладачів – до харківських діячів і музикантів. Одним випуском, в середньому, на 5 хвилин, Радіо ХНЕУ ділиться чимось важливим для всіх і, так би мовити, несе культуру в маси.

Дебатний клуб ХНЕУ – інтелектуальне студентське співтовариство, яке проводить засідання з імпровізованими публічними дебатами з якого-небудь спірного питання. Предметами спору в дебатах стають різноманітні соціальні, політичні, економічні, міжнародні, морально-філософські та інші проблеми.

У дебатах беруть участь чотири команди – по дві за уряд і за опозицію. Кожна команда, в свою чергу, складається з двох чоловік. Основне завдання дебатера – переконати суддю в тому, що саме його команда права в цій суперечці. Для цього кожному виступаючому дається 5 хвилин для публічної промови. Після закінчення дебатів команда, яка на думку судді була найбільш переконливою, стає переможцем. До всього іншого, родзинкою дебатів є імпровізація: тема обговорення і позиція (уряд/опозиція) стає відомою дебатерам тільки за 15 хвилин до початку гри, протягом яких команди повинні знайти і опрацювати аргументи. Більш того, позиції розподіляються за жеребом, а це значить, що дебатери не можуть вибрати точку зору, яку вони повинні будуть захищати [18].

Основною метою клубу є інтелектуальний та особистісний розвиток студентів шляхом гри в дебати. Таким чином дебати дають студентам:

1. Навички публічного виступу. Дебати – це постійні виступи, а значить і чудова можливість побороти страх сцени і попрактикуватися в ораторському мистецтві.

2. Знання. Постійні дебати з різних спірних питань, фактор імпровізації і неможливість заздалегідь підготуватися до дебатів стимулюють всебічно розвивати свою ерудицію.

3. Критичне мислення. Суперечливі і гострі питання, які дебатели постійно обговорюють, і неможливість вибрати точку зору, яку необхідно захищати, змушують дивитися на багато речей під різними кутами.

4. Навички командної роботи. У дебатах програють і виграють не люди, а команди. І це значить, що вам необхідно буде разом придумувати ідеї, обговорювати аргументи і захищати свою позицію. Уміння встановити контакт і продуктивно працювати разом може бути особливо важливим в тих випадках, коли вам доводиться грати в команді з малознайомою людиною.

5. Суперництво. Дебати – це не просто гра, це спорт. Завжди є переможці і переможені. Постійна конкуренція в дебатах дає хороший стимул для постійного розвитку.

6. Подорожі. Для розвитку своїх навичок необхідно боротися з найсильнішими, тому дебатели часто беруть участь у всеукраїнських та міжнародних турнірах. Тільки за минулий рік, беручи участь в турнірах, члени клубу відвідали 11 міст.

7. Колектив. Часто подорожуючи по турнірах, дебатели з різних міст і країн стають близькими друзями. Дебатний клуб ХНЕУ - це всього лише крупинка в океані всесвітнього дебатного співтовариства.

8. Організаторські навички. Крім проведення дебатних засідань клуб займається популяризацією дебатів в університеті і організацією дебатних турнірів як міського масштабу, так і всеукраїнського.

Волонтерський штаб ХНЕУ ІМ. С. Кузнеця закликає студентів до участі в соціальних проєктах університету і міста. Волонтер – це той, хто допомагає людям робити життя кращим, не отримуючи за це нічого, крім

яскравих емоцій, нових умінь і вражень. Команда волонтерів ХНЕУ ще дуже молода, але це не завадило їй зробити вже кілька добрих справ, і вона не збирається зупинитися на досягнутому [15].

За такий короткий час організація вже взяла участь в багатьох соціальних акціях і заходах університету та міста, серед яких: акція «Charitable Friday», яка була орієнтована на збір коштів потерпілого бійця в АТО; акція «Eco-Save» – збір використаних батарейок для того, щоб зберегти Землю; захід вшанування пам'яті загиблим бійцям в Афганістані; волонтерство у Новорічному містечку на площі Свободи; проведення Дня донора, де було залучено 54 студенти для здачі крові; допомога в оформленні свята Дня всіх закоханих.

Для більш ефективної роботи зі студентами підрозділи Молодіжної організації ХНЕУ ім. С. Кузнеця діють на кожному факультеті університету.

Молодіжна організація факультету Менеджменту і маркетингу діє з метою створення умов для найбільш повного розкриття творчого потенціалу, талантів і здібностей студентів факультету, поліпшення їх професійної підготовки, а також підтримки і розвитку студентського самоврядування та традицій факультету.

До прикладів заходів, які успішно проводяться на факультеті можна віднести благодійні акції, розмовні клуби німецької, англійської, французької мова за участю носії, гру «Мафія» та брейн-ринги, «Що? Де? Коли?» та інші конкурси. Також, студенти молодіжної організації факультету Менеджменту та маркетингу активно проводять різні спортивні заходи з футболу, волейболу, пейнтболу. Культурно-масовий сектор факультету успішно здійснює підготовку команд факультету до різних мистецьких заходів.

З року в рік, команда молодіжної організації факультету менеджменту та маркетингу активно бере участь в університетських заходах, допомагаючи в організації, пропонуючи нові ідеї і успішно їх реалізуючи [47].

Молодіжна організація факультету Міжнародних економічних відносин є невід'ємною частиною в житті кожного студента факультету.

Завдяки існуванню Молодіжної організації факультету Міжнародних економічних відносин, студенти стають більш згуртованими, проявляють свої лідерські якості і відкривають в собі нові таланти.

Молодіжна організація факультету постійно працює над новими проєктами в різних сферах, що дає можливість розширити кругозір студентів і робить їх життя набагато яскравішим і цікавішим.

Щомісяця на факультеті проходять різні заходи такі як «English speaking club», турніри з футболу, науковий сектор проводить інтелектуальну гру «Що? Де? Коли», сектор зв'язків з громадськістю випускає газету «The Telegraph» [48].

Молодіжна організація Фінансового факультету – це осередок факультету, який робить студентське життя цікавіше у всіх сенсах. Починаючи від проведення «Міс Фінансовий факультет» і закінчуючи проведенням наукових конференцій.

Весь навчальний рік робота організації не зупиняється. Студенти беруть участь у заходах, які дають можливість творчої реалізації: «Дебют першокурсника», «Студентська весна», КВК. Але приділяти увагу науковому розвитку не менш важливо, тому Молодіжна організація Фінансового факультету організовує такі ігри, як «Alias in English», «Що? Де? Коли?», «Найрозумніший» [49].

Молодіжна організація факультету Консалтингу та міжнародного бізнесу працює з метою підтримки і розвитку студентського самоврядування та традицій факультету, створення умов для найбільш повного розкриття творчого потенціалу, талантів і здібностей студентів факультету, поліпшення їх професійної підготовки.

Місія організації – підтримка дій та ініціатив молоді, спрямованих на створення умов для розвитку факультету, університету та громадянського суспільства в цілому.

У молодіжній організації активно функціонують 6 секторів, кожен місяць проводяться цікаві заходи на будь-який смак. До прикладів заходів,

які успішно проводяться на факультеті можна віднести мафії і брейн-ринги, конкурси краси, спортивні змагання. Також команди факультету, за підтримки молодіжної організації бере участь у всіх наукових, спортивних і культурних заходах і завжди займають в них призові місця [46].

Молодіжна організація факультету Економічної інформатики – це особлива структура, де панує атмосфера тепла, творчості і креативу. Активісти МО – це мотивовані студенти, небайдужі і активні, готові зробити роки навчання в університеті цікавими і незабутніми.

Головною метою діяльності організації є реалізація всього запалу і потенціалу молоді, втілення найсміливіших ідей і задумів. Члени МО розділені по секторах, кожен з яких має свій напрямок, але всі вони об'єднані спільною метою і діють взаємопов'язано та злагоджено.

Молодіжна організація факультету влаштовує виступи на таких університетських конкурсах студентської самодіяльності, як «Дебют першокурсника» та «Студентська весна», різних акцій з нагоди всеукраїнських свят або тематичних днів (наприклад, Дня Святого Валентина, дня боротьби зі СНІДом, Хеллоуїна і ін.). Також проводить різні розважальні конкурси – «Мій зможе» і «Хто зверху?». Інтелектуальні ігри – вже доброю традицією стало проведення серії ігор «Що? Де? Коли?» серед команд факультету, які часто присвячуються Дню програміста або 8-м березня. Також вводиться традиція проведення благодійних акцій та заходів для допомоги дитячим будинкам.

Як відомо, в даний час студенти не обмежуються тільки стінами університету в процесі навчання. Часто проводяться «Speaking clubs» англійською та французькою мовами, запрошуються носії мов, учасники програм, переглядаються фільми іноземною мовою і влаштовуються дискусії [45].

Молодіжна Організація факультету Економіки і права з дня свого утворення організовує і підтримує різноманітні молодіжні проекти та ініціативи. Сьогодні вона існує як окрема самодостатня організація, яка

завжди підтримує молодіжні організації інших факультетів в таких починаннях, як Міс і Містер ХНЕУ, флешмоби, дні факультетів та інші.

Також, спираючись на підтримку адміністрації ЗВО, факультету та інших молодіжних організацій проводить власні заходи. Це і «Королева ЕП», і дебатні турніри як на українській, так і на англійській мовах, і «Що? Де? Коли? », а також різного роду наукові конференції та спортивні заходи [44].

Крім Молодіжної організації та її підрозділів в ХНЕУ ім. Кузнеця діють: Відділ молодіжної політики і соціального розвитку; Студентський Спортивний клуб «ІНЖЕК»; Молодіжний центр.

Відділ молодіжної політики і соціального розвитку засновано у 2007 році. Метою відділу є формування особистості студента, розкриття його потенціалу в контексті соціальних відносин, в спілкуванні і в предметній діяльності, в цілому в студентському житті; створення оптимальних умов для розкриття свого потенціалу і розвиток молодіжної політики в ХНЕУ ім. С. Кузнеця [67].

Основні завдання відділу:

- організаційна допомога і правороз'яснювальна робота щодо отримання стипендій студентами денної форми навчання (бюджет);
- організаційна робота з підготовки і подання документів студентів, аспірантів щодо отримання іменних стипендій і нагород;
- оновлення інформаційної бази нагород і відзнак викладачів, працівників ХНЕУ ім. С. Кузнеця;
- оформлення документів для нагородження працівників та викладачів університету;
- організація і проведення зустрічей випускників ХНЕУ ім. С. Кузнеця минулих років безпосередньо в університеті;
- щорічне оновлення Плану виховної роботи ХНЕУ ім. С. Кузнеця і впровадження його в виховний процес університету;

- здійснення контролю за реалізацією планів виховної роботи на факультетах;
- аналіз виконання планів керівників академічних груп з виховної роботи;
- організація і проведення науково-методичних семінарів для керівників академічних груп з виховної роботи;
- забезпечення умов для ефективного функціонування керівників академічних груп з виховної роботи та здійснення контролю їх діяльності;
- координація і проведення виховної роботи в університеті;
- створення сприятливих умов для формування особистості студента як громадянина-патріота, громадянина-фахівця;
- виховання правової культури студентської молоді;
- створення оптимальних умов для діяльності органів студентського самоврядування та розвитку молодіжної політики в університеті;
- взаємодія з державними органами щодо студентського самоврядування в університеті;
- сприяння діяльності і консолідації студентських організацій ХНЕУ ім. С. Кузнеця (первинна профспілкова організація студентів, молодіжна організація, наукове товариство студентів, волонтерський штаб, спортивний клуб, студентські ради гуртожитків тощо);
- організаційна робота щодо проведення іміджевих заходів на базі ХНЕУ ім. С. Кузнеця (конференції, семінари, іміджеві заходи, ювілейні річниці університету (кафедр, підрозділів) тощо);
- координація волонтерської діяльності щодо дієвої допомоги захисникам Вітчизни та членам їх сімей, переселенцям тощо;
- профілактика здорового способу життя в університеті і студентських гуртожитках;
- співпраця з оздоровчим медпунктом університету щодо проведення профілактичної роботи зі студентами;

- співпраця з міськими пунктами переливання крові щодо участі студентів у благодійних акціях по допомогу постраждалим, переселенцям тощо;
- постійний моніторинг і контроль з метою запобігання і протидії корупції;
- співпраця з деканатами університету по допомогу працівникам господарського відділу щодо підтримки в належному санітарному стані прилеглих територій університету та гуртожитків;
- підготовка виборчих діляниць для виборів до місцевих органів самоврядування і органів законодавчої влади [67].

Студентський Спортивний клуб «ІНЖЕК» – студентське товариство ХНЕУ ім. С. Кузнеця, що поєднує активних студентів та аспірантів денної форми навчання, які займаються спортивною, спортивно-масовою та фізкультурно-оздоровчою діяльністю, розділяючи цілі Спортивного Клубу «ІНЖЕК» [70].

Студентський Спортивний клуб «ІНЖЕК» здійснює свою діяльність у тісній співпраці з кафедрою фізичного виховання і спорту, деканатами та органами Самоврядування ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

Організаційна структура Студентського Спортивного клубу «ІНЖЕК» ХНЕУ ім. С. Кузнеця наступна: Голова – Сотник Артем Юрійович; Заступник голови – Білоусенко Андрій Юрійович; Секретар – Безвесільна Ніка Віталіївна.

Діяльність Студентського Спортивного клубу «ІНЖЕК» спрямована на досягнення таких завдань:

1. Пропаганда фізичної культури і спорту в університеті, як важливого засобу зміцнення здоров'я студентів і аспірантів денної форми навчання.
2. Залучення студентської молоді до регулярних занять фізичною культурою, спортом і туризмом.

3. Організація і проведення спортивних, спортивно-масових та фізкультурно-оздоровчих заходів в університеті.

4. Виявлення кращих спортсменів університету.

5. Сприяння у формуванні збірних команд факультетів та університету з різних видів спорту для участі в змаганнях різного рівня [70].

Молодіжний центр ХНЕУ імені Семена Кузнеця був заснований в 2000 році. З дня свого заснування Молодіжний центр проводить постійну роботу, метою якої є розвиток творчих здібностей у студентської молоді, організація дозвілля, залучення студентів до активної громадської і культурного життя університету, створення умов для спілкування студентів і співробітників університету в сфері дозвілля, забезпечення умов для творчого розвитку особистості [75].

За підтримки адміністрації університету постійно зміцнюється матеріально-технічна база, винаходяться і впроваджуються нові прогресивні методи роботи зі студентами, створюються нові колективи, які охоплюють майже всі напрямки сучасного мистецтва, для того, щоб кожен студент знайшов гідне втілення своїм талантам.

До роботи зі студентською молоддю залучаються кращі фахівці різних галузей сучасного мистецтва, під керівництвом яких студенти набувають високого рівня виконавської та сценічної майстерності.

Сьогодні в Молодіжному центрі діють вокальні, музичні, танцювальні, вокально-інструментальні, театральні колективи та команд КВК.

Результатами роботи керівників творчих колективів Молодіжного центру з обдарованою студентською молоддю стали висока затребуваність солістів і творчих колективів ХНЕУ ім. С. Кузнеця в районних, міських та обласних святах, які проходять на кращих концертних майданчиках Харкова, численні перемоги наших студентів на всеукраїнських і міжнародних мистецьких фестивалях, високий художній, культурний і професійний рівень університетських заходів [75].

Жодне університетське свято не проходить без виступів артистів Молодіжного центру, серед яких традиційними стали свята Посвячення в студенти, Дні відкритих дверей, ювілеї факультетів, Новий рік, День молоді, День студентів, День всіх закоханих, День захисника України, Шевченківські вечори, фестивалі КВК, день краси, випускні вечори і багато інших тематичних свят, конкурсно-розважальних програм, вечорів відпочинку та концертних програм.

Молодіжний центр щорічно проводить університетські фестивалі студентських талантів: «Дебют», «Міс Університет», «Студентська весна».

Беручи участь в художній самодіяльності, студенти вчаться самоорганізації і комунікабельності, вмінню працювати в колективі, що, безсумнівно, допоможе їм у майбутньому стати висококласними, затребуваними фахівцями, а зараз – допомагає їм досягти видатних успіхів у навчанні та творчості [75].

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (укр. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут Імені Ігоря Сікорського») - один із самих найбільших українських університетів. До його складу входять 18 факультетів, 7 навчально-наукових інститутів (у тому числі один військовий), спільний факультет машинобудування, філія в місті Славутич, 15 науково-дослідницьких інститутів та наукових центрів, конструкторське бюро та інші структури [52].

В КПІ ім. Ігоря Сікорського працює багато організацій, які представляють інтереси студентів, організовуючи їх дозвілля, науковий пошук, захищаючи суспільні інтереси.

Головним молодіжним об'єднанням КПІ ім. І. Сікорського є Студентська рада КПІ. Це команда згуртованих та ініціативних студентів, які роблять університет кращим. Організація є відкритою для всіх бажаючих, кожен студент університету може стати членом Студентської ради.

Основна діяльність організації полягає в захисті прав та інформуванні студентства, організації та проведення культурно-масових подій.

Наступним молодіжним об'єднання є Наукова спільнота студентів та аспірантів КПІ ім. Ігоря Сікорського. Це послідовник славних традицій наукових громадських вищих шкіл, які беруть свій початок від створення Київської політехніки.

Основна ціль діяльності Наукової спільноти студентів та аспірантів – всестороннє співробітництво наукової, виховної та іншої творчої діяльності студентів, аспірантів та молодих учнів. Наукова спільнота студентів та аспірантів КПІ ім. Ігоря Сікорського походить із секцій Спільноти на факультетах та в інститутах університету. Члени секцій обирають керівників секцій, які, в свою чергу, обирають керівника Спільноти [51].

Основні завдання Наукової спільноти студентів та аспірантів:

- співпраця формування для розкриття наукового та творчого потенціалу студентів, аспірантів та молодих учнів;
- пошук та підтримка таланливих дослідників серед студентів, аспірантів та молодих студентів, надання їм всесторонньої підтримки;
- співдію формуванню особистості дослідника, сучасного учбового з широким демократичним світовим воззрінням;
- організація та розвиток міжуніверситетського та міжнародного наукового та культурного співробітництва;
- інформаційна та видавнича діяльність [51].

3 лютого 2010 року в КПІ ім. Сікорського почав працювати Центр юридичної допомоги, організований профком студентів університету, разом з факультетом соціології та права при співпраці юридичного відділу Київської міської організації Профспілки працівників освіти та науки України [77].

Консультацію та допомогу шукають студенти старших курсів факультету Соціології та права при підтримці досвідчених викладачів –

юристів цього же факультету. За необхідності залучають юристів з міського комітету профспілки.

Завданнями Центра є: вирішення питань, пов'язаних з навчальним процесом, житловими проблемами, правоохоронними органами, надання правових послуг малозабезпеченим верствам населення, забезпечення доступу представників, студентства та соціально вразливих груп громадських організацій до правової допомоги, формування правової культури громадян.

Центр сприяє підвищенню рівня практичних знань, умінь та навичок студентів, їх професійному становленню, поєднанню отриманих теоретичних знань з практичною діяльністю, вихованню у студентів духу співпраці та поваги, принципів верховенства прав, справедливості та людської гідності. Центр юридичної допомоги працює не тільки для студентів, а й для всіх, кому необхідна кваліфікована юридична допомога [77].

Профспілка КПІ ім. Ігоря Сікорського представляє та відстоює законні права та інтереси студентів перед адміністрацією факультетів/інститутів, університету, в органах державної влади та місцевого самоврядування, а також з іншими об'єднаннями громадян. Студентам, які у процесі навчання оволодівають знаннями та набувають певного життєвого досвіду, потрібен захист, оскільки самостійно відстояти свої права часто дуже важко. Профспілка студентів КПІ ім. Ігоря Сікорського пропонує студентам університету свою підтримку та захист [69].

Саме Профспілці студентів КПІ ім. Ігоря Сікорського надані широкі повноваження щодо контролю за дотриманням адміністрацією університету умов навчання, проживання та побуту студентів. Крім того Профспілка на всіх рівнях представляє та захищає права та інтереси студентів:

- надає грошову допомогу;
- надає здешевлення на літнє та зимове оздоровлення;
- представляє студентів у всіх комісіях, де вирішуються студентські питання;

- погоджує або не погоджує виселення з гуртожитку або відрахування студента;
- відстоює права студентів перед органами державної влади;
- організовує замовлення пільгових проїзних квитків;
- надає безкоштовні або пільгові квитки на спортивні події, кіно, концерти та інше [69].

Наступним молодіжним об'єднанням КПП ім. Сікорського є Інтерклуб. Це студентська організація, яка займається проблемами іноземних студентів, які навчаються в КПП ім. Ігоря Сікорського, організацією їх дозвілля з метою інтеграції іноземних громадян в культурно-освітній простір молоді КПП ім. Ігоря Сікорського, створенням "однорідного середовища" в організації дозвілля для всіх студентів університету, незалежно від форми навчання та громадянства.

Діяльність Інтерклубу спрямована на те, щоб якомога більше і краще ознайомити іноземних студентів з українською мовою, культурою, звичаями, традиціями, долаючи мовний бар'єр, знайти спільну мову, загальні смаки, а найголовніше – знайти нових друзів. Робота Інтерклубу також допомагає і українським студентам більше дізнатися про історію, релігію, культуру країн, студенти яких навчаються в університеті, шляхом:

- проведення Днів країн, з яких прибули іноземні громадяни;
- організації відвідувань іноземними громадянами музеїв, театрів, місць історичного значення, культурних пам'яток України;
- залучення іноземних громадян до участі в гуртках художньої творчості, спортивних секціях, клубах за інтересами тощо;
- проведення спортивних змагань, олімпіад українських та іноземних студентів університету;
- влаштування міжнародних дискотек, проведення спільних міжнародних святкувань (Дня ООН, новорічних та національних свят, фестивалів та ін.) [29].

Головне завдання Інтерклубу це – допомогти іноземним студентам по можливості краще освоїтися з умовами українського життя, щоб кожен без винятку повернувшись додому, мав приємні спогади про перебування в Україні і навчання в КПІ ім. Сікорського [29].

Центр розвитку кар'єри КПІ ім. Ігоря Сікорського був створений в 2003 році, є структурним підрозділом університету і входить до складу Департаменту навчально-виховної роботи. Діяльність Центру направлена на розвиток ділових та партнерських зв'язків між КПІ ім. Ігоря Сікорського та компаніями-працедавцями, здійснення комплексної підтримки в побудові кар'єри здобувачами вищої освіти та випускниками [76].

Місія Центру розвитку кар'єри – підвищити конкурентоздатність здобувачів вищої освіти та випускників КПІ імені Ігоря Сікорського на ринку праці, сприяння їх успішному професійному старту та самореалізації.

Основні напрями роботи Центру: Інформаційна робота, Консультаційна робота, Профорієнтаційна робота.

Інформаційна робота – це інформування студентів про роботодавців, відкриті вакансії, програми стажувань, проходження практики, організація та проведення масових заходів (Ярмарки вакансій, презентації, тренінги, вебінари, майстер-класи та ін.).

Консультаційна робота передбачає зустрічі та консультації здобувачів вищої освіти з представниками компаній/організацій, допомогу при складанні резюме, рекомендації щодо пошуку робочого місця та проходження співбесіди, тощо.

Профорієнтаційна робота – це ознайомлення студентів з професіями та сучасними тенденціями на ринку праці, проведення екскурсій на виробництво, спрямування на самопізнання як основу професійного самовизначення; формування вміння зіставляти свої здібності з вимогами щодо набуття конкретної професії, складати на цій основі реальний план оволодіння відповідними навичками, а також забезпечення розвитку професійно важливих якостей особистості тощо [76].

3.2 Соціально-психологічний аспект міжособистісних взаємин суб'єктів освітньої діяльності

Проблема взаємодії суб'єктів освітнього процесу не тільки розглядається в аспекті тієї науки, що її вивчає філософія, соціальна робота, педагогіка або психологія, але й відображає специфіку культурно-історичних, економічних, географічних і навіть кліматичних умов конкретної країни, набуває так званого національного колориту.

Разом із тим проблема міжособистісної взаємодії актуалізується світовими тенденціями інтеграції країн Західної і Східної Європи, Європи і країн Азіатського світу на зближення, співробітництво у сфері освітніх ініціатив. На думку фахівців, ця тенденція обумовлена рядом об'єктивних причин: вступом різних держав до ЄС (Європейського Співтовариства); міграцією робочої сили, що посилюється; обміном, що розширюється, учнями, студентами, викладачами; створенням єдиного європейського освітнього простору; діяльністю ЮНЕСКО, Ради Європи у сфері взаємного визнання освітніх програм, посвідчень, дипломів.

Якісно новий рівень взаємин між країнами змінив очікування від національних систем освіти і висунув до них ряд вимог із позицій міжнародного співробітництва. Сьогодні доводиться говорити про нові взаємини між людьми. Сучасний світ – це світ, що відкритий для діалогу, для взаємопроникнення культур. Тому дуже важливо не замикатися тільки у своєму освітньому просторі, а шукати точки дотику з іншими освітніми моделями. Істинна культура людини, рівень її самосвідомості виявляється саме в особистій причетності до подій загальнопланетарного, полікультурного масштабу.

У зарубіжних джерелах нами виділено напрями, присвячені різним аспектам міжособистісної взаємодії.

Так, один із них пов'язаний з питанням взаємозв'язку міжособистісної взаємодії та соціальних установок особистості.

Проблема соціальної установки (аттїюда) виявилася в центрі уваги практично всіх зарубіжних теоретичних шкіл і напрямків соціальної психології та соціології. Саме звідти має своє походження термін «аттїюд», запропонований у науці 1918 року У. Томасом і Ф. Знанецьким. Відразу ж склалося кілька наукових шкіл у розумінні даного явища.

Так, дослідження аттїюдів у зарубіжній психологічній науці являє собою одну з найпоширеніших сфер соціально-психологічного знання. Як показав аналіз, на сучасному етапі більшість існуючих у ній теоретичних положень про природу соціальних установок спирається на біхевіористську і когнітивну парадигми.

Прихильники першої (Е. Торндайк, Е. Толмен, К. Хол, Л. Дуб, Д. Кемпбелл та ін.) намагалися вирішити існуючий у психології так званий постулат безпосередності, вважаючи, що установка, подібно до навички, являє собою заучену форму поведінки і є опосередкованою ланкою між стимулом і реакцією в міжособистісній взаємодії.

Прихильники когнітивної парадигми (Л. Фестінгер, Ф. Хайдер та ін.) розглядають установку як один із когнітивних елементів у процесі взаємодії. При цьому спостерігається тенденція розглядати питання формування, функціонування соціальної установки в рамках закритої когнітивної системи. Незважаючи на принципову різницю, їх поєднує практична спрямованість досліджень аттїюда.

На вплив репродуктивного, клішованого та творчого типів мислення на характер навчальної взаємодії звертали свою увагу А. Дистервег, А. В. Гавкіт, Х. Андерсон, Ф. Баррон, Дж. Гілфорд. Вони вважали, що творче мислення неможливе поза взаємодією, сформованою за законами і принципами людської логіки, розкріпаченої та відкритої для взаємопроникнення й обміну різноманітними інформаційними полями.

Проблема формування ціннісних орієнтацій обґрунтована у дослідженнях Дж. Дьюї, Р.Б. Перрі, які вважають, що цінності цілком і повністю детерміновані потребами й інтересами людини.

Потрібно зазначити, що при такому підході цінність розуміється дуже вузько, а сам процес формування цінностей стає безглуздим, оскільки відповідність об'єктивним потребам суб'єкта властивостям того чи іншого об'єкта відбувається найчастіше мимоволі в процесі його практичної діяльності. Необхідно враховувати, що ця позиція відображає один із головних аспектів ціннісних орієнтацій у здійснюваній міжособистісній взаємодії, що завжди дійсно тісно взаємозалежна з практичною діяльністю людини, і при відсутності належного «підкріплення» у навколишньому світі вона переглядається як уже не актуальний зміст.

Найбільш ґрунтовний і багатий матеріал з цієї проблематики знаходимо в роботах так званих «гуманістичних психологів», провідними представниками яких є К. Роджерс, Е. Келлі, А. Маслоу, А. Комбс, Д. Снігт, Р. Мей, Г. Олпорт та ін., які відстоюють ідею самореалізації як пояснювальний принцип поведінки та взаємодії особистості.

Ідея самореалізації в загальному уявленні (К. Юнг, Г. Олпорт, Е. Кречмер, К. Левін, Ж. Нюттен, Дж. Гілфорд, Г. Айзенк, А. Маслоу) традиційно розуміється як «...синтез усіх характеристик індивіда в унікальну структуру, що визначається і змінюється в результаті адаптації до постійно змінного середовища».

Характерною рисою цього напрямку є загострена увага до внутрішнього світу окремої людини, особливо до емоційної сфери, у відриві від конкретно-історичних умов її формування та розвитку. Причому самореалізація особистості розглядається ними як самоактуалізація: «...під самореалізацією в гуманістичній психології розуміється самоздійснення, тобто психічний ріст і дозрівання, пробудження і прояв прихованих можливостей людини».

Усебічний опис такого процесу подано в роботах А. Маслоу. Він поєднав усе, що було, з його погляду, позитивним у біхевіоризмі та психоаналізі, і зробив акцент на позитивному в людині, на унікальності кожної особистості: «...навчитися звільняти пригнічене, пізнати власне «Я», прислухатися до «голосу імпульсу», розкривати свою величну природу, досягати розуміння, проникнення, осягати істину», – з цього складається процес актуалізації в концепції А. Маслоу. Власне розуміння людини вчений розглядав у нерозривній єдності з процесом міжособистісної взаємодії, яку він ототожнював із процесом соціалізації.

Така позиція розцінюється нами як можливість розкриття людиною свого внутрішнього потенціалу з урахуванням власної індивідуальності: «людина для здійснення самої себе повинна жити у відповідності зі своєю «дійсною» натурою». А процес самореалізації, на його думку, поєднує відкриття й розвиток «дійсної» особистості, її органічних здібностей і має на увазі реалізацію всієї людської істоти, не тільки її інтелектуальних, але також емоційних та інстинктивних рис. Вони, у свою чергу, реалізуються в тій системі відносин, поведінкових реакціях, які властиві конкретним суб'єктам.

У цьому моменті виділяємо особливу значущість категорії «функціонуючого Я», яку доцільно уявляти як своєрідний аналог суб'єктності людини. Саме вона може розглядатися як сполучна ланка між Я-реальним та Я-ідеальним, відтак виходить, що ця категорія характеризує діючу сторону самореалізації людини.

Не зупиняючись докладно на останньому, зазначимо, що А. Маслоу, досліджуючи фактори, які зумовлюють успішність самореалізації, серед іншого виділяв:

- сприятливу соціальну ситуацію розвитку (об'єктивні обставини життя, стан дитини в родині, умови виховання);
- задоволення потреб у доброзичливості, любові та дружбі, у залученні до групи, соціальний статус;

- прагнення до задоволення когнітивних та естетичних потреб, потреби знати та розуміти;
- безумовне позитивне ставлення з боку навколишніх, довіра;
- самоповага, позитивна «Я – концепція»;
- самовизначення, знаходження свого сенсу життя;
- пізнання інших людей та встановлення взаємин з ними, щирість і відкрите діалогічне спілкування.

Аналізуючи ці положення, можна підкреслити, що кожне з них певною мірою відображає визначену межу міжособистісної взаємодії, ту сферу, що дозволяє самореалізуватися людині через контакт з іншою особистістю з урахуванням її внутрішніх потреб та ціннісних орієнтирів.

У гуманістичній теорії А. Маслоу люди мають вроджену ієрархію вищих цінностей та потреб і відповідне прагнення до їх здійснення. Основним джерелом людської активності він вважав неперервне прагнення людини до самоактуалізації, самовираження, що неможливе без здійснення суб'єкт-суб'єктної взаємодії.

Процес самоактуалізації приводить особистість, що формується, усередині – до багатосторонності, формування особистісно-значущих цінностей, комунікативних установок, моделей поведінки, зовні – до набуття, інтеріоризації загальнолюдських цінностей.

Самостійний розвиток особистості, на думку А. Маслоу, допускає відносну незалежність від зовнішнього оточення. Таким чином, особистісне становлення дозволяє самовизначитися і належати до будь-якої культурної або цивілізованої спільноти.

Окреслена точка зору знаходить пряме відображення в концепції формування полікультурної особистості, основними рисами якої є: рухливість, мінливість, відкритість, здатність до діалогу з будь-яким новим породженням реальності, психокультурна адаптивність, дипломатичність,

неупередженість, толерантність до культурних розбіжностей, готовність дізнаватися більше про іншу культуру та її носіїв.

У теорії полікультурної освіти існує також поняття культурної маргінальності: здатності особистості переходити з однієї культури в іншу, стаючи ефективним міжкультурним посередником. Таким чином, людина з безліччю ідентичностей легше адаптується в суспільстві, краще розуміє людей з різних культурних груп, більш толерантна до культурних особливостей.

Фундаментальна роль у концепції А. Маслоу приділяється аналізу відчуження людини від людини та різних способів його подолання, різноманітним аспектам комунікації в сучасному суспільстві. Він порушував питання про взаєморозуміння людей, про поліпшення комунікації між індивідами всередині будь-якої спільності, культури.

На думку вченого, для цього необхідно перебороти емоційно-психологічні бар'єри, відчуження людей однієї культурної спільності від іншої, реалізувати можливість у різноманітній взаємодії культур, особистостей, які є їхніми носіями. Причому розуміння значущості цього повинне відбуватися як на раціональному (розум), так і на емоційно-почуттєвому рівнях (добро, краса).

Ще один аспект концепції А. Маслоу має прямий стосунок до порушеної нами проблеми. Досліджуючи самореалізацію, він підкреслює, що вона «означає не відсутність проблем, а просування вперед до реальних людських проблем...». У такому розумінні вирішення протиріч, проблем і перешкод розглядається як важлива функціональна ланка досліджуваного нами механізму. При цьому свої корені почуття успіху, що накладається на продукт-результат конкретного суб'єкта в ході освітньої діяльності, має, безумовно, у діяльності подолання та виражається як задоволення його процесом і результатом.

Аналізуючи сферу спілкування як компонента структури міжособистісної взаємодії, нами був виділений підхід, пов'язаний з теорією

зв'язку і теорією інформації, представлений у загальнопсихологічних роботах Ч. Осгуда, Дж. Міллера, Д. Бродбента, а також у роботах з комунікацій Г. Гебнера, Д. Берло та ін.

К. Роджерс, вивчаючи особливості спілкування в процесі навчання, звертав увагу на його унікальність, що полягає у функції полегшення, фасилітації спілкування.

М. Брейк розглядає питання субкультури як «норми, що відокремилися від загальноприйнятої системи цінностей і традиційного стилю поведінки, які сприяють збереженню й розвитку визначеного стилю життя в співтоваристві». Відзначимо два важливих моменти. По-перше, це те, що будь-яка культура, стаючи надбанням конкретної людини або соціальної спільності, ототожнюється із субкультурою як інтеграцією суб'єкт-суб'єктних відносин у конкретному мікро- (макро-, мезо-) соціумі. А по-друге, те, що субкультура є результатом тих традицій, цінностей, системи відносин, що виникають між людьми, стаючи значущими як для окремої людини, так і для її оточення.

Таким чином, ми бачимо, що в сучасній зарубіжній літературі складається позиція, за якою взаємодія є не тільки суб'єктивно значущим явищем, від якого багато в чому залежить успішність формування і самореалізації особистості, але і явищем, що веде до зміни соціокультурного простору.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі дипломної роботи було проведено оціночно-аналітичний моніторинг управління діяльністю молодіжних об'єднань студентів ХНЕУ ім. С. Кузнеця та КПІ ім. І. Сікорського, який показав, що рівень розвитку студентського самоврядування в цих ЗВО є досить високим.

ХНЕУ ім. С. Кузнеця створив усі умови для успішного функціонування студентського самоврядування. Головним молодіжним об'єднанням університету є Молодіжна організація, яка працює з метою захисту і реалізації прав студентів. Робота організації ведеться за трьома напрямками: Project Management; Human Resource; Public Relations.

Проекти Молодіжної організації ХНЕУ ім. С. Кузнеця:

1. Радіо ХНЕУ – ЗМІ, створене студентами для інформування про останні та майбутні події.
2. Дебатний клуб ХНЕУ – інтелектуальне студентське співтовариство, яке проводить засідання з імпровізованими публічними дебатами.
3. Волонтерський штаб ХНЕУ – створений з метою участі в соціальних проєктах університету та міста.

Крім Молодіжної організації та її підрозділів в ХНЕУ ім. С. Кузнеця успішно функціонують такі молодіжні об'єднання:

1. Відділ молодіжної політики і соціального розвитку – працює з метою формування особистості студента, розкриття його потенціалу в контексті соціальних відносин.
2. Студентський Спортивний клуб «ІНЖЕК» – поєднує поєднує активних студентів та аспірантів денної форми навчання, які займаються спортивною, спортивно-масовою та фізкультурно-оздоровчою діяльністю.
3. Молодіжний центр – це розвиток творчих здібностей у студентської молоді, організація дозвілля, залучення студентів до активної громадської і культурного життя університету, створення умов для спілкування студентів і

співробітників університету в сфері дозвілля, забезпечення умов для творчого розвитку особистості.

У КПІ ім. І. Сікорського також багато молодіжних об'єднань, які представляють інтереси студентів. Головною організацією університету є Студентська рада КПІ, метою якої є захист прав та інформування студентства, організація та проведення культурно-масових подій.

Також у КПІ ім. І. Сікорського функціонує Наукова спільнота студентів та аспірантів. Метою даного об'єднання є всестороння співпраця наукової, виховної та іншої творчої діяльності студентів, аспірантів та молодих учнів.

Особливої уваги вартий Центр юридичної допомоги КПІ. Це організація, яка створена разом із факультетом соціології та права при співпраці юридичного відділу Київської міської організації. Тут студенти можуть отримати правову допомогу.

Профспілка КПІ ім. Ігоря Сікорського виконує контроль за дотриманням адміністрацією університету умов навчання, проживання та побуту студентів.

Наступним молодіжним об'єднанням КПІ ім. Сікорського є Інтерклуб. Це студентська організація, яка займається проблемами іноземних студентів, які навчаються в університеті.

Центр розвитку кар'єри КПІ ім. Ігоря Сікорського є структурним підрозділом університету і входить до складу Департаменту навчально-виховної роботи. Діяльність Центру направлена на розвиток ділових та партнерських зв'язків між студентами та компаніями-роботодавцями.

ВИСНОВКИ

Метою дослідження теми: «Управління діяльністю молодіжних об'єднань та рухів у закладі вищої освіти» було теоретичне обґрунтування педагогічних умов управління діяльністю молодіжних об'єднань та рухів у закладах вищої освіти. Дану мету було досягнуто, оскільки в ході дослідження вирішено такі завдання:

1. Визначено поняття «молодіжне об'єднання», «молодіжний рух».
2. Проаналізовано види молодіжних об'єднань, їх цілі та завдання.
3. Розглянуто досвід європейських країн в управлінні діяльністю молодіжними об'єднаннями та рухами.
4. Теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування практики молодіжних об'єднань та рухів в закладі вищої освіти.
5. Наведено особливості діяльності лідерів молодіжних об'єднань та рухів у закладі вищої освіти.
6. Проведено оціночно-аналітичний моніторинг управління діяльністю молодіжних об'єднань та рухів ХНЕУ ім. С. Кузнеця та КПІ ім. І. Сікорського.

Після розгляду теоретичних матеріалів визначено, що молодіжні об'єднання та рухи – це добровільні об'єднання студентів ЗВО з метою спільного вирішення важливих питань щодо підвищення якості студентського життя. Така форма самоврядування дозволяє студентам брати активну участь в діяльності університету.

Учасники молодіжних об'єднань: здобувають лідерські якості, вчаться працювати в колективі, займаються саморозвитком, вчаться виділяти головні проблеми та знаходити шляхи їх вирішення.

Основні риси молодіжних об'єднань такі:

1. Добровільність – участь в об'єднаннях на добровільних засадах.
2. Неприбутковість – діяльність направлена на вирішення суспільних проблем, а не на отримання прибутку.

3. Незалежність – учасники самостійно визначають сферу своєї діяльності, форми та методи роботи.

4. Постбюрократична внутрішня структура – сучасні молодіжні рухи відкидають формальні, бюрократичні способи організації роботи.

З першого розділу дипломної роботи можна зробити висновки про те, що молодіжні об'єднання в закладах вищої освіти сьогодні є важливим фактором розвитку молоді. Вони є добровільними, некомерційними та ствереними за ініціативи студентів, які об'єдналися задля реалізації загальних цілей та інтересів.

Сьогодні існує велика кількість видів студентських об'єднань:

- Об'єднані ради студентів.
- Ради студентських наукових товариств.
- Студентські Бізнес-інкубатори.
- Студентські сектори по взаємодії з роботодавцями.
- Студентські ради зі спорту.
- Волонтерські ініціативні організації студентів.
- Художні ради з культури.
- Асоціації іноземних студентів.
- Профспілкові організації.
- Студентські ради гуртожитків.
- Студентські центри соціальних ініціатив.

Дослідивши досвід європейських країн в управлінні діяльністю молодіжних об'єднань та рухів, зазначимо, що європейські молодіжні організації мають ряд відмінностей від українських: вони є менш залежними від адміністрації, студенти мають ширші повноваження, які є узаконеними; мають статус юридичної особи та гарантоване забезпечення приміщеннями і технікою.

Теоретичне обґрунтування педагогічних умов формування практики молодіжних об'єднань та рухів в закладі вищої освіти показало, що

педагогічні умови – це взаємопов'язана сукупність обставин у процесі діяльності студентів у молодіжних об'єднаннях та рухах, взаємодія їх членів з суспільством, що гарантує підвищення рівня соціальної активності.

Комплекс педагогічних умов є взаємопов'язаним і складається з:

- загальних педагогічних умов;
- умов, які опосередковано впливають на розвиток молодіжних об'єднань у закладах вищої освіти;
- умов, що безпосередньо впливають на розвиток молодіжних об'єднань в закладі вищої освіти.

На основі проведеного аналізу діяльності лідерів, можна зробити висновок, що лідер – це людина, яка може впливати на поведінку інших людей, брати на себе відповідальність, послідовно йти до досягнення конкретних цілей і вести за собою команду.

Зазначені в роботі особливості діяльності лідерів показують, що у формуванні лідерських якостей важливу роль відіграє участь студентів у роботі органів студентського самоврядування. Діяльність студентів в молодіжних об'єднаннях та рухах надає їм можливість усвідомити себе індивідуальністю, самоствердитися, розвинути свої здібності, реалізувати творчий потенціал і отримати практику організаційної та управлінської роботи.

У третьому розділі дипломної роботи було проведено оціночно-аналітичний моніторинг молодіжних об'єднань ХНЕУ імені Семена Кузнеця та КПШ імені Ігоря Сікорського. Проведений моніторинг показав, високий рівень розвитку студентського самоврядування та велику кількість успішних молодіжних об'єднань в досліджуваних університетах.

У ХНЕУ ім. С. Кузнеця успішно працюють та досягають поставленої мети наступні молодіжні об'єднання:

1. Молодіжна організація ХНЕУ ім. С. Кузнеця – захищає і реалізує права студентів, проводить роботу з культурно-масового відпочинку.
2. Радіо ХНЕУ ім. С. Кузнеця – інформує про університетські події.

3. Дебатний клуб ХНЕУ ім. С. Кузнеця – проводить засідання з імпровізованими публічними дебатами, де студенти вчаться висловлювати та захищати свою точку зору.

4. Волонтерський штаб ХНЕУ ім. С. Кузнеця – бере участь у соціальних проєктах не тільки університету, а й міста.

5. Відділ молодіжної політики і соціального розвитку – формує особистість студентів в контексті соціальних відносин.

6. Студентський Спортивний клуб «ІНЖЕК» - популяризує здоровий спосіб життя, організовує спортивні змагання та турніри.

7. Молодіжний центр – займається розвитком творчих здібностей студентів.

Серед студентів КПІ ім. І. Сікорського популярними є такі молодіжні об'єднання:

1. Студентська рада КПІ – головна молодіжна організація ЗВО, яка інформує студентів, захищає їх права, організовує культурно-масові події.

2. Наукова спільнота студентів та аспірантів – це співпраця наукової та виховної діяльності студентів та аспірантів університету.

3. Центр юридичної допомоги – надає правові консультації студентам. Організація створена факультетом соціології та права за підтримки юридичного відділу Київської міської організації.

4. Інтерклуб – вирішує проблеми іноземних студентів, які навчаються в університеті.

5. Профспілка КПІ – контролює дотримання адміністрацією умов навчання та проживання студентів.

6. Центр розвитку кар'єри КПІ – це розвиток ділових та партнерських зв'язків між студентами та роботодавцями, працевлаштування студентів.

Результати оціночно-аналітичного моніторингу є прикладом для українських закладів вищої освіти і можуть бути втілені на практиці. Застосування результатів дослідження, спираючись на досвід ХНЕУ ім. С.

Кузнеця та КПШ ім. І. Сікорського, дасть наступні можливості українським закладам вищої освіти:

- створення нових молодіжних об'єднань,
- модернізація та покращення роботи існуючих молодіжних об'єднань;
- розвиток лідерських якостей у студентів;
- організація культурно-масового відпочинку студентів;
- покращення успішності студентів шляхом їх участі в роботі наукових молодіжних об'єднань;
- організація та розвиток міжуніверситетського та міжнародного наукового та культурного співробітництва;
- підвищення рівня побуту завдяки соціальним молодіжним об'єднанням;
- працевлаштування студентів за участі центрів розвитку кар'єри;
- адаптація іноземних студентів, їх підтримка інтерклубами;
- популяризація здорового способу життя спортивними об'єднаннями;
- розкриття творчого потенціалу;
- надання правової допомоги студентам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аносов І. П., Приходько В. М., Приходько М. І. Соціально-педагогічні основи студентського самоврядування як джерела демократизації вищої школи (управлінський аспект). Мелітополь: ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2008. 196 с.
2. Асадов Б. Р. Молодёжные организации в сфере международных отношений: гуманитарные аспекты деятельности. Гуманитарный вектор. 2013. № 3. С. 115–123.
3. Ашерев А. Т., Логвіненко В. Г. Методи і моделі оцінки педагогічного впливу на розвиток пізнавальної самостійності студентів. Харків: УПА, 2005. 164 с.
4. Багмет М. Комсомол та неформальні об'єднання України в період «перебудови». Політичний менеджмент. 2006. № 5. С.164–181.
5. Барабаш В. В. Інституціоналізація сучасного молодіжного руху України: тенденції та проблеми: автореф. дис. ... канд. соціол. наук: 22.00.04 / Національний університет внутрішніх справ. Харків, 2005. 21 с.
6. Бень О. Т. Інституалізація молодіжних громадських організацій у сучасному українському суспільстві (на прикладі м. Львова): автореф. дис. ... канд. соціол. наук: 22.00.04 / Запоріжжя: Класич. приват. ун-т, 2008. 21 с.
7. Бень О. Т. Молодіжні громадські організації: концептуалізація поняття, функції, класифікація. Вісн. ЛНУ. Серія соціологічна. 2008. С. 338–345.
8. Близнюк І. В. Погляди науковців на витоки та періодизацію сучасного молодіжного руху в Україні. Вопросы духовной культуры – исторические науки. 2017. №2. С. 104–107.
9. Бугаєнко Н. П. Педагогічні умови та організаційні форми розвитку студентського самоуправління в сучасному ЗВО: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Полтава, 2017. 24 с.
10. Василюк А. Освітня політика Європейського Союзу. Шлях освіти. 2017. № 3. С. 13–16.

11. Види і стилі лідерства. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://hrhelpline.ru/vidy-liderstva/> (дата звернення: 27.09.2020).
12. Відділ Human Resource. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mo.hneu.edu.ua/human-resource/> (дата звернення: 08.10.2020).
13. Відділ Project Management. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mo.hneu.edu.ua/project-management/> (дата звернення: 08.10.2020).
14. Відділ Public Relations. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mo.hneu.edu.ua/public-relations/> (дата звернення: 08.10.2020).
15. Волонтерський штаб ХНЕУ ім. С. Кузнеця. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mo.hneu.edu.ua/volonterskiy-shtab-khneu-im-s-kuznetsa/> (дата звернення: 09.10.2020).
16. Галаджун З., Гаврилюк Х. Розвиток студентського самоврядування у вищих навчальних закладах в контексті вступу України до Європейського співтовариства. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ipp.lp.edu.ua/WebRC/issues/Galadzhun_Gavryliuk.htm (дата звернення: 25.09.2020).
17. Галєєва А. П. Організаційно-педагогічні умови виховної діяльності у вищому навчальному закладі: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07 / Дрогобицький держ. пед. ун-т ім. І. Франка. Дрогобич, 2009. 22 с.
18. Дебатний клуб ХНЕУ ім. С. Кузнеця. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mo.hneu.edu.ua/debate-club/> (дата звернення: 09.10.2020).
19. Дегтярєва І. О. Участь студентів в управлінні вищою освітою Польщі: уроки для України. Теорія та практика державного управління. 2014. № 1. С. 1–9.
20. Декалин А. А. Лідерство. Типи та види лідерства. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://novainfo.ru/article/17467> (дата звернення: 25.09.2020).
21. Дорохина Р. В. Лідерство в студенческой корпоративной среде. Философия и общество. 2017. №4. С. 70–82.

22. Єгорова О. В. З історії студентського самоврядування. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gj.nmu.org.ua/pdf/2009/3-4/Egorova.pdf> (дата звернення: 12.09.2020).
23. Єжова О. О. Сутність організаційно-педагогічних умов педагогічного процесу. Психолого-педагогічні науки. 2014. № 3. С. 39–43.
24. Єсіна І. Є. Інститути студентських лідерів: їх значення та перспективи розвитку. Сибірський інститут бізнесу, управління і психології. 2015. №1. С. 96–98.
25. Жернов В. І. Теоретико-методологічні засади формування професійно педагогічної спрямованості особистості студента педагогічного ВНЗ: монографія / за заг. ред. В. І. Жернова. Магнітогорськ: Магнітогорський держ. пед. ін-тут, 2010. 116 с.
26. Зверєва І. Д. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за заг. ред. проф. І. Д. Зверєвої. Київ, Сімферополь: Універсум, 2012. 536 с.
27. Зубко А. М. Організаційно-педагогічні умови удосконалення навчального процесу в системі підвищення кваліфікації педагогічних кадрів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти АПН України. Київ, 2016. 22 с.
28. Іваненков С. П., Кострикин А. В. Проблемы исследования социальной активности молодежи. *Credo new*. 2009. №3. С. 82–100.
29. Інтернаціональний клуб КПІ ім. Сікорського. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://kpi.ua/ru/students/interclub> (дата звернення: 14.10.2020).
30. Камінська Л. Ф. Теоретичні підходи до дослідження суспільних рухів. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Соціологія». 2010. №1. С. 91–93.
31. Канавець М. В. Вплив молодіжних громадських об'єднань на євроінтеграційні процеси в Україні. Держава та регіони. 2015. № 3. С. 12–15.
32. Канавець М. В. Сучасний стан і перспективи розвитку взаємодії молодіжних громадських організацій з органами державної влади та

місцевого самоврядування й об'єднаними територіальними громадами в умовах децентралізації. Державне будівництво. 2018. № 1. С. 1–23.

33. Коберник О. Виховний потенціал студентського самоврядування у формуванні особистості майбутнього педагога. Збірник наукових праць. № 1. 2015 С. 150–157.

34. Ковальова О. О. Стратегії євроінтеграції: як реалізувати європейський вибір України: монографія / за заг. Ред. О. О. Ковальнової. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2013. 340 с.

35. Копилаш В. Студентське самоврядування: проблеми і тенденції розвитку. Дидаскал. 2008. №6. С. 67–71.

36. Корнієвський О. А., Якушик В. М. Молодіжний рух та політичні об'єднання в сучасній Україні. Київ: Братство, 2007. 132 с.

37. Кулік В., Голубоцька Т., Голубоцький О. Молода Україна: Сучасний організований молодіжний рух та неформальна ініціатива: Дослідження. Київ: Центр досліджень проблем громадянського суспільства, 2000. 460 с.

38. Лісовець О. В. Теория и методика работы с детскими и молодежными организациями Украины. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uchebnikirus.com/soziologia/teoriya_i_metodika_roboti_z_dityachimi_ta_molodizhnimi_organizatsiyami_ukrayini.htm (дата звернення: 26.09.2020).

39. Логвиновська Т. Значення студентського самоврядування у процесі виховання соціальної спрямованості молоді. Збірник наукових праць. 2014. № 1. С. 231–237.

40. Лозова В. І. Хрестоматія з педагогіки вищої школи : навчальний посібник. за заг. ред. В. І. Лозової . Харків: Віровець А. П. «Апостроф», 2011. 408 с.

41. Луков В. А. Теории молодежи. Междисциплинарный анализ: монография / под общ. ред. В. А. Лукова. Москва: «Канон+», 2015. 451 с.

42. Михайлюк А. Студентське самоврядування для «чайників». Київ, 2015. 60 с.

43. Мокряк В. Основні напрями дослідженості проблем студентського самоврядування університетів (XVIII – поч. ХХ ст.). Проблеми сучасної педагогічної освіти. Педагогіка і психологія, 2013. №4. С. 48–53.
44. Молодіжна організація факультету Економіки та права. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mo.hneu.edu.ua/еп/> (дата звернення: 12.10.2020).
45. Молодіжна організація факультету Економічної інформатики. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mo.hneu.edu.ua/еи/> (дата звернення: 12.10.2020).
46. Молодіжна організація факультету Консалтингу і міжнародного бізнесу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mo.hneu.edu.ua/кимб/> (дата звернення: 11.10.2020).
47. Молодіжна організація факультету Менеджменту та маркетингу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mo.hneu.edu.ua/мим/> (дата звернення: 10.10.2020).
48. Молодіжна організація факультету Міжнародних економічних відносин [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mo.hneu.edu.ua/мэо/> (дата звернення: 10.10.2020).
49. Молодіжна організація Фінансового факультету. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mo.hneu.edu.ua/фф/> (дата звернення: 11.10.2020).
50. Молодіжна організація Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mo.hneu.edu.ua/> (дата звернення: 07.10.2020).
51. Наукове товариство студентів та аспірантів КПІ ім. Сікорського. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://kpi.ua/index.php/ru/students/ntsa> (дата звернення: 13.10.2020).
52. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». [Електронний ресурс]. –

- Режим доступу: https://ru.wikipedia.org/wiki/Киевский_политехнический_институт (дата звернення: 12.10.2020).
53. Обіход М. Вдосконалення державного управління реалізацією молодіжної політики в Україні. Ефективність державного управління. 2017. № 3. С. 159–167.
54. Омелян М. В. Студенське самоврядування: контроль якості сучасної освіти. Полтава: ПНТУ ім. Ю. Кондратюка, 2018. 24 с.
55. Патлах І. М. Молодіжний рух як форма вияву громадської. Гуманітарний вісник ЗДІА. 2008. №32. С. 134–140.
56. Пономарьов А. Формирование лидерских качеств у студентов. Социология образования. 2017. №12. С. 99–100.
57. Постоян Т. Г., Кінєшева А. Ю. Педагогічні умови формування прогностичної компетентності майбутніх магістрів. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2015. № 7. С. 124– 30.
58. Радіо ХНЕУ – студентське ЗМІ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mo.hneu.edu.ua/хнэу-тв/радио-хнэу/> (дата звернення: 09.10.2020).
59. Резнік С. Д. Вступ до менеджменту: навч. посіб / за заг. ред. С. Д. Резніка. Москва: ИНФРА, 2012. 416 с.
60. Романик А. Роль студентського самоврядування в Україні та в країнах Західної Європи. Київ: «Молодіжна альтернатива», 2014. №2. С.6–10.
61. Романовський О. Г. Формування лідерської позиції майбутніх інженерів у закладах вищої технічної освіти / за заг. ред. проф. О. Г. Романовського. Харків: НТУ «ХПІ», 2018. 195 с.
62. Семипудова Л. Студенческая организация и объединение: понятие, порядок создания. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://blog.fenix.help/lajfxaki-dlya-zhizni-i-ucheby/studencheskaya-organizatsiya-obyedineniye-ponyatiye-poryadok-sozdaniya> (дата звернення: 26.09.2020).

63. Сидоркина О. В. Педагогические условия формирования студенческого коллектива на этапе перехода к уровневому образованию: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Рязань, 2013. 26 с.
64. Слинько С. Діяльність українських органів студентського самоврядування у європейському контексті. «Молодіжний рух та студентське самоврядування: регіональний зріз». Київ: «Молодіжна Альтернатива», 2007. 79 с.
65. Слипко А. Що таке студентське самоврядування. Від Магдебурга до твого міста: очима тих, хто небайдужий. «Молодіжна альтернатива». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ya.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1200:2012-03-11-23-09-17&catid=41:headlines&Itemid=91 (дата звернення: 25.09.2020).
66. Словник з освіти та педагогіки / уклад. та голов. ред. В. М. Полонський. Київ, 2014. 512 с.
67. Соціальний розвиток і молодіжна політика ХНЕУ ім. Кузнеця [Електронний Ресурс]. – Режим доступу: <https://www.hneu.edu.ua/ru/otdel-molodyozhnoj-politiki-i-sotsialnogo-razvitiya/> (дата звернення: 01.11.2020).
68. Старченко О. Студентське самоврядування як чинник формування лідерських, організаторських і комунікативних компетентностей майбутніх фахівців. Витоки педагогічної майстерності. 2014. № 14. С. 254–260.
69. Студентська профспілка КПІ ім. Сікорського. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://studprofkom.kpi.ua/shho-take-profkom/> (дата звернення: 13.10.2020).
70. Студентський Спортивний клуб «ІНЖЕК». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.hneu.edu.ua/ru/sportivnyj-klub/> (дата звернення: 01.11.2020).
71. Теорія і методика роботи з дитячими та молодіжними організаціями України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

https://pidru4niki.com/196904_02/sotsiologiya/studentski_organizatsiyi_ukrayini (дата звернення: 25.09.2020).

72. Троцько Г. В. Студентське самоврядування як спосіб розвитку особистості. Педагогічна і психологічна науки в Україні. Київ: Педагогічна думка, 2007. Т. 1. С. 296–307.

73. Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.education.ua/universities/432/> (дата звернення: 07.10.2020).

74. Хто такий лідер? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://delovoymir.biz/kto_takoy_lider.html (дата звернення: 27.09.2020).

75. Центр молоді ХНЕУ ім. Кузнеця. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.hneu.edu.ua/ru/molodezhnyj-tsentr/> (дата звернення: 01.11.2020).

76. Центр розвитку кар'єри КПІ ім. Сікорського. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://rabota.kpi.ua/#about_us (дата звернення: 14.10.2020).

77. Центр юридичної допомоги КПІ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://kpi.ua/ru/web_aid (дата звернення: 13.10.2020).

78. Чемезов І. С., Халдеев В.С. Использование студенческого самоуправления для повышения эффективности подготовки кадров. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://waucondastore.com/ispolzovanie-studencheskogo-samoupravlenija-dlja-povyshenijajeffektivnosti-podgotovki-kadrov/> (дата звернення: 17.09.2020).

79. Черкашина Т.О. Історія становлення та розвитку молодіжних організацій. Теорія та практика державного управління. 2017. № 1. С. 51–59.

80. Якуб М. С. Зародження студентського самоврядування в університетах Західної Європи. Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. 2016. №1. С. 68–75.